

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Miroslav Ondrejka

**Americká válka proti drogám: Důvody
selhávání represivního režimu**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Miroslav Ondrejka**

Vedoucí práce: **PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.**

Oponent práce: **Doc. PhDr. Miloš Calda**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

ONDREJKA, Miroslav. *Americká válka proti drogám: Důvody selhávání represivního režimu*. Praha, 2012. 49 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Abstrakt

Bakalářská práce *Americká válka proti drogám: Důvody selhávání represivního režimu* se věnuje historickému vývoji, příčinám a důsledkům tvrdého postoje vůči konzumentům ilegálních drog v protidrogové strategii Spojených států amerických. Zachycuje evoluci represivního režimu od počátku jeho přijetí až do současnosti a identifikuje hlavní důvody, proč zvolená strategie nepřináší požadované efekty v oblasti přísunu drog na trh v USA a růstu cen narkotik.

Nejprve se práce zabývá historickým kontextem, po němž následuje rozbor domácí a zahraniční podoby represivní strategie. V poslední kapitole předkládám širší politické a systémové důvody, proč Spojené státy i přes dlouhodobé neúspěchy svou drogovou politiku nezměnily. Naznačeny jsou možné alternativní přístupy k více vyvážené a účinnější taktice proti zneužívání drog.

Abstract

Bachelor thesis *U.S. War on Drugs: Why the Repressive Approach Keeps Failing* examines historical development, causes and consequences of the hard-line strategy taken by the United States towards consumers of illicit drugs. It highlights key moments in the U.S. drug war from its inception in 1970's until today. It also identifies the main reasons, why the repressive tactics does not bring desired effects in terms of stopping the flow of illegal drugs to the United States and keeping the price of narcotics high.

First of all, the study examines the historical context and then follows the analysis of both home and international dimension of the War on Drugs. In the last chapter, it focuses on broader political and system causes, why the United States has not changed its drug policy significantly, despite its long-lasting failures. At the end of the bachelor thesis alternative approaches towards more ballanced and efficient antidrug strategy are mentioned as well.

Klíčová slova

drogy, USA, Mexiko, drogové kartely, pašování

Keywords

drugs, USA, Mexico, drug cartels, trafficking

Rozsah práce: 82 030 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely

V Praze dne 15. května 2012

Miroslav Ondrejka

Prohlášení

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. et Mgr. Kryštofu Kozákovi, PhD. za vstřícnost a cenné rady při vedení mé práce.

Obsah

Úvod.....	8
Kritika pramenů a dostupné literatury k tématu.....	10
I. Americká válka proti drogám jako problém	11
I.I. Klíčové historické momenty v boji s drogami.....	11
I.II. Logika a důsledky historického vývoje.....	18
II. Represivní politika a její důsledky pro americkou společnost.....	20
II.I. Závislost a uživatelé	20
II.II. Represe a její důsledky	23
III. Mexiko jako příklad americké protidrogové politiky v zahraničí.....	25
III.I. Zahraniční působení USA obecně	25
III.II. Mexiko a válka s drogami	28
III.II. I. Role USA v mexickém boji s drogovým pašeráctvím	31
III.II. II. Důvody selhávání americké politiky v Mexiku	33
III.II.III. Důsledky represivní ofenzívy pro Mexiko	35
IV. Příčiny tvrdého postoje USA vůči drogám a možná řešení	36
IV.I. Příčiny.....	36
IV.II. Možnosti změny	38
Závěr.....	42
Summary	44
Použitá literatura.....	45

Úvod

Ve válce proti drogám vedené prezidentem Felipe Calderónem umírá denně na mexických ulicích čím dál větší množství lidí. Přesného počtu obětí se asi dobrat nelze, ale oficiální odhady pro léta 2006-2010 se pohybují okolo 40 000, mnoho zavražděných se ale do statistik nedostane nebo se jejich těla najdou ve státech Střední Ameriky.¹ Obrovské finanční výdaje a stupňující se brutalita (rok 2010 byl vůbec nejkrvavější za posledních 5 let) stále nevedou k podstatnému snížení přílivu drog do USA ani stabilizaci situace v Mexiku.² Vraždy, únosy, korupce, selhávání základních funkcí státu, ale také obrovské zisky pro drogové kartely jsou po pěti letech vlády Calderóna více než kdy jindy na denním pořádku. Enormní nárůst násilností v Mexiku po dlouhých letech relativního opomíjení zvýšil zájem širší veřejnosti o problematiku drog na americkém kontinentě a stal se tématem nových publikací a článků.

Protidrogová strategie USA, jejíž součástí je i podpora mexické vlády a protidrogové operace v jiných státech, prozatím selhává i při potírání obchodu a zneužívání omamných látek na svém území. Americká populace přes všechny obrovské investice do boje proti zneužívání narkotik patří procentuálně k největším spotřebitelům drog na světě.³ Zatímco rozpočty na válku s drogami stabilně stoupají, dlouhodobě se cena heroinu a kokainu na amerických ulicích drží nízko. Spojené státy vydávají většinu finančních zdrojů na represivní opatření proti drogovému zločinu, což vede k oprávněné kritice, zda by větší podpora prevence a léčby s cílem omezení poptávky nepomohla situaci více. Na základě faktů o úspěšnosti války proti drogám můžeme považovat strategii boje proti nabídce (ničení polí s plodinami pro výrobu drog, ozbrojený boj proti dealerům a pašerákům), již dlouhodobě prosazuje americká administrativa, za vysoce neefektivní. Taktika likvidace nabídky, která má zvýšit cenu drog na ulici a snížit jejich celkovou dostupnost, však neustupuje. Američtí zákonodárci stále odpovídají na neúspěchy tvrdými opatřeními, které vedou ke kriminalizaci uživatelů a vyostřují bezpečnostní situaci nejen v Mexiku, ale i v samotných Spojených státech.

¹Robert Johnston, „Data on Mexican drug war violence“, K dispozici 3. dubna 2012 na: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/mexicodrugwar.html>

²„U.S. Assistance Has Helped Mexican Counternarcotics Efforts, but Tons of Illicit Drugs Continue to Flow into the United States“ *U.S. Government Accountability Office*, s. 9-11.

³Jennifer Warner, „U.S. Leads The World In Illegal Drug Use“, *CBS News*. K dispozici 3. dubna 2012 na: <http://www.cbsnews.com/stories/2008/07/01/health/webmd/main4222322.shtml>

V souvislosti s hodnocením amerického represivního režimu je třeba uvažovat o kritériích jeho úspěšnosti. Americké úřady, jako třeba *Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs* v rámci ministerstva zahraničí, považují americkou strategii proti drogám za úspěšnou. Vycházejí přitom z údajů o množství zadržených drog nebo počtu zabitých či uvězněných členů drogových kartelů.⁴ Z mého pohledu jsou přednější kritéria ceny a dostupnosti drog, množství narkotik dovezených do USA, trendy ve spotřebě omamných látek a rozšiřování HIV či počty obětí spojených s protidrogovou válkou a drogovým zločinem.

Předkládaná bakalářská práce objasňuje širší souvislosti doposud neúspěšné americké války proti nelegálním drogám, především heroinu, kokainu a marihuaně. Ve kterých ohledech nepřináší represivní taktika kýžené výsledky? Proč politici a veřejnost stále podporují tvrdá opatření, když jim důkazy o nezdarech prakticky leží před očima? Cílem mé práce by měl být ucelený pohled na vývoj a selhávání americké represivní protidrogové strategie zejména ve vztahu k současnému stavu, kdy se chyby ve zvolené taktice projevují na jedné straně ve vnitřních sociálních problémech Spojených států a na druhé straně ve vztazích USA s jejich geografickými sousedy – zejména s Mexikem.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních oddílů. V první kapitole prezentuji americkou válku proti drogám jako celek a historické téma. Zde jsou načrtnuty klíčové momenty v historii americké protidrogové politiky. Druhou část kapitoly věnuji hlavním trendům v rámci protidrogových aktivit USA a efektům represivní strategie na politickou elitu a veřejnost. V kapitolách 2 a 3 se pozornost práce zaměřuje na podoby chybné koncepce boje proti narkotikům. Kapitola 2 se zabývá negativními následky pro americkou společnost a následující kapitola kontroverzní americkou protidrogovou politikou v zahraničí, dominantně Mexikem. Poslední část práce hledá odpovědi na výše zmíněné otázky a na základě předcházejících poznatků předkládá širší důvody současného stavu americké protidrogové strategie. Nastíněna jsou také některá možná východiska ze stávající neuspokojivé situace.

Předkládaný text nehledá univerzální řešení na problém s drogami v Severní Americe. Ambicí práce je téma komplexně představit a najít hlavní příčiny současného stavu. Jakákoli vyvážená analýza veřejné politiky, kterou se předkládaná práce snaží být, by však bez názorů na řešení nebyla úplná.

⁴ „United States-Mexico Security Partnership: Progress and Impact“ oficiální stránky *Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs*. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.justice.gov/dea/2010_successes.html

Kritika pramenů a dostupné literatury k tématu

Z hlediska primární literatury se má práce opírá o každoroční zprávy (*National Drug Control Strategy*) vydávané Úřadem pro národní drogovou politiku (*Office of National Drug Control Policy*, ONDCP). Dále vycházím z údajů vládních institucí, jako je americké ministerstvo spravedlnosti a zahraničí nebo *Drug Enforcement Administration* (DEA). Důležitým zdrojem jsou statistiky nezávislých organizací a firem jako například OECD, OSN, *Pew Research Centre* nebo *Gallup, Inc.*

K tématu americké války s drogami existuje poměrně velké množství sekundární literatury, přičemž prakticky všechny zdroje existují pouze v angličtině. Celkový pohled na danou problematiku jsem čerpal z knihy *Drug War Politics: The Price of Denial* od kolektivu autorů kolem Evy Bertram a z publikace Jamese P. Greye *Why Our Drug Laws Have Failed and What We Can Do About It*. Kniha *Drug War Politics* nabízí komplexní analýzu historických kořenů americké protidrogové politiky a v kapitolách věnovaných nutným reformám kombinuje klinický a sociální přístup k uživatelům narkotik. Dílo Evy Bertram jsem využíval jako vodítko téměř ke všem kapitolám předkládané práce. Publikace amerického soudce a libertariána Jamese Greye *Why Our Drug Laws Have Failed* sloužila jako zdroj v právních otázkách i pro kapitolu o možných změnách v americké protidrogové politice. Pohled lékaře a kritika DEA je zaznamenán v knize Guye Fagueta *Pain Control and Drug Policy*, z níž jsem čerpal zejména v části týkající se závislosti na drogách a opět při diskuzi o reformě stávající drogové politiky USA. Pro analýzu americké zahraniční protidrogové strategie jsem použil knihu Teda Galena Carpentera *Bad Neighbor Policy*, která kritizuje počínání Spojených států v Latinské Americe. O studii George Graysona z roku 2010 *Mexico: Narco-Violence and a Failed State?* jsem se opíral v části věnované problematice Mexika. Graysonova kniha analyzuje nejdůležitější fenomény tamní špatné bezpečnostní situace, zejména vzestup moci kartelů, jejichž aktivity připodobňuje k chování církevních institucí.

Důležitou část zdrojů předkládané práce tvoří zprávy výzkumného aparátu amerického Kongresu (*Congressional Research Service*) a analýzy organizace *RAND Corporation*. Zprávy Davida A. Shirka pro různé americké vládní instituce sloužily jako užitečné zdroje ve třetí kapitole.

Většina výše zmíněných knih představuje kritický pohled na americkou protidrogovou strategii. Je proto nutné přistupovat k datům, které prezentují, obezřetně. Jelikož veškerá kritika útočí na fundamentální základy války proti drogám, mohou být v kruzích souhlasících se stávající taktikou považovány za zaujaté. Publikace jsem však vybíral především z hlediska

důvěryhodnosti autorů a četnosti odkazů v článcích zabývajících se danou tematikou. V případě statistik jsem se přikláněl spíše k údajům americké vlády nebo uznávaným mezinárodním organizacím.

I. Americká válka proti drogám jako problém

Zneužívání narkotik je fenomén, se kterým se Spojené státy potýkají již více než jedno století. Přes čtyřicet let představují drogy pro USA „veřejného nepřítele číslo jedna“⁵, a dokonce proti nim byla oficiálně vyhlášena válka. Výsledky boje s omamnými látkami jsou však i přes obrovské a stále se zvyšující rozpočty krajně neuspokojivé. Spojené státy představují daleko největší drogový trh světa. Každý den zkusí v této zemi poprvé ilegální drogu asi 8000 lidí a celkový počet uživatelů drog dnes osciluje okolo dvaceti milionů. Válka s narkotiky navíc přináší oběti na domácí i zahraniční frontě, poškozují vztahy s geografickými sousedy USA a rozpolcuje americkou veřejnost. Zásadní pro pochopení stavu, v jakém se nachází současná diskuse o drogové problematice v USA, je objasnění rozhodujících okamžiků v americkém zápase s narkotiky.

I.1. Klíčové historické momenty v boji s drogami

Do konce 19. století byly drogy, které dnes označujeme jako nelegální, volně přístupné a často byly jejich výtažky součástí léků i potravin. S nástupem progresivismu na přelomu století se však závislosti na alkoholu a ostatních drogách, hlavně opiu a marihuaně, dostaly do hledáčku skupin usilujících o očistu veřejného života. Přelomovým se stalo přijetí Haagské konvence o opiu (1912), která usilovala o omezení mezinárodního obchodu s opiáty, a schválení Harrisonova zákona (1914), jenž reguloval a zdaňoval produkci, dovoz a distribuci opiátů v USA.⁶ Harrisonův zákon se na počátku 20. let stal po sérii precedentních rozsudků nástrojem pro zákaz lékařského prodeje opia a jeho derivátů závislým. Nejenže tak byli závislí uvrženi do ilegality, ale skončilo i klinické léčení a výzkum závislosti na drogách.⁷

⁵ Název zavedený Richardem Nixonem v rozhovoru pro média v roce 1972. „Richard Nixon War on Drugs 1972“ webová stránka *You Tube*. K dispozici 22. března 2012 na: <http://www.youtube.com/watch?v=bsrxpVUKUK0>

⁶ James P. Gray, *Why Our Drug Laws Have Failed and What We Can Do About It* (Philadelphia: Temple University Press 2001), s. 20-26.

⁷ *Ibid.*, s. 22.

Dominantním tématem 20. let však byla prohibice alkoholu. Ačkoli cílila na snížení jeho spotřeby, konzumace zejména tvrdých lihovin se rapidně zvýšila. Třináct let trvající prohibice prokázala limity represivních opatření vůči návykovým látkám a poprvé upozornila na rizika organizovaného zločinu a význam americké hranice pro výnosy z nelegálního obchodu. Enormní nárůst kriminality, korupce a pašování nakonec vedl k přijetí jedenadvacátého ústavního dodatku, který prohibici v roce 1933 zrušil.

V roce 1930 byl založen Federální úřad pro boj s narkotiky (*Federal Bureau of Narcotics*, FBN). Jeho první ředitel, Harry Anslinger, brzy rozpoutal dnes jen těžko představitelnou kampaň proti marihuaně, která vyvrcholila v roce 1937 přijetím zákona regulujícím a tvrdě zdaňujícím prodej marihuany. Během kampaně byly v USA cenzurovány filmy s drogovou tematikou a naučné snímky produkované úřadem popisovaly konopí jako spouštěč deviantního kriminálního chování.⁸ Ve 40. letech pokračoval Anslinger v boji proti opiu a heroinu a působnost úřadu rozšířil do Francie, Turecka nebo Thajska, přestože počet jeho zaměstnanců nepřesáhl pouhých 17 mužů. Aktivita FBN byly po celou dobu doprovázeny matením veřejnosti a démonizováním účinků drog.⁹

Poválečné období a nástup studené války dále nahrávaly zastáncům tvrdých opatření. Anslingerem podporovaný strach z opia a heroinu proudící z „rudé“ Číny, který by oslabil schopnost USA bránit se proti komunistické hrozbě, přispěl spolu s absolutním převládnutím „tvrdého“ postoje vůči drogám k přijetí Boggsova zákona (*The Boggs Act*, 1951) a Zákona o kontrole narkotik (*Narcotic Control Act*, 1956). Marihuana byla postavena na úroveň heroinu nebo kokainu a vnímána jako přímá příčina kriminálního jednání. Zároveň byly poprvé zavedeny povinné minimální sazby odnětí svobody pro drogové delikventy a trest smrti za prodej drog mladistvým.¹⁰

Společenské změny v následujícím desetiletí dovedly ke kontaktu s nelegální drogou až 70 milionů Američanů.¹¹ Nárůst nepokojů a uvolněné mravy generace 60. let vzbudily odpor „mlčící většiny“ občanů USA. Richard Nixon dokázal této síly využít a v prezidentské kampani 1968 slíbil návrat vlády zákona a pořádku. Přijal za svůj mezi konzervativci obecně přijímaný fakt, že užívání drog je přímou příčinou kriminality. Nazval drogy „moderním

⁸ Muže prý kouření marihuany nutí k páčání vražd a ženy k souloži s muži jiné rasy. Důležitým komponentem v kampani za prosazení protimarihuanových a protiopiových zákonů byl totiž i strach z narůstajícího počtu mexických přistěhovalců, mezi nimiž bylo kouření marihuany rozšířené.

Eva Bertram et al, eds., *Drug War Politics: The Price of Denial* (Londýn: University of California Press, 1996), s. 80-84

⁹ Kryštof Kozák, „Sérií vítězství k porážce? Asymetrický boj proti drogám v Mexiku a USA“, *Acta Universitatis Carolinae. Studia Territoria* 9, č. 1 (2009), s. 41-42.

¹⁰ Gray, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 26.

¹¹ Kozák „Sérií vítězství k porážce?“, s. 5.

prokletím americké mládeže“ a „hrozbou národní bezpečnosti“ a slíbil také učinit kroky nezbytné k zajištění hranic proti přílivu narkotik.¹² Není tedy překvapením, že to byl právě Nixon, kdo v roce 1971 oficiálně vyhlásil válku proti drogám. Dědictví, které po sobě Nixon zanechal v podobě nových institucí a přenesení boje s drogami do zahraničí, natrvalo změnilo pojetí amerického potýkání se s narkotiky. Od této doby již každý další prezident měl svou vlastní protidrogovou agendu a s drobnými výjimkami utužoval protidrogové zákony.

Zpráva prezidentem nově zřízené speciální jednotky pro boj s drogami (*Task Force One*) v roce 1969 označila za prioritu potlačení produkce marihuany a heroinu v Mexiku. Při bilaterálním jednání mezi zástupci USA a Mexika ve stejném roce však Mexičané americké návrhy na vzdušné ničení plantáží máku a marihuany americkými letadly rezolutně odmítli. Odpovědí USA byla operace *Intercept* (Zadržení).

Pod záminkou zastavit přísun drog do Spojených států byly 21. září 1969 vyslány dva tisíce policistů na americko-mexickou hranici, aby maximálně uplatnili své právo prohledávat podezřelé vozy směřující do USA. Výsledkem byly několikahodinové kolony vozidel a množství mexických občanů, kteří ztratili v důsledku pozdních příchodů zaměstnání v USA. Ekonomicky tato blokáda více poškozovala Mexiko, které po dvaceti dnech americkým návrhům ustoupilo a dalo zelenou vzdušnému mýcení marihuanových polí nebezpečným herbicidem *Paraquat*.¹³ Toto hrubé chování vůči Mexiku velmi poškodilo vztahy obou zemí po zbytek 70. let.

Když mobilizační efekt operace *Intercept* vyprchal, na hlavní scénu se dostal boj s heroinem. Zpráva kongresmanů Steela a Murphyho z jara 1970 o vysokém procentu závislých vojáků působících ve Vietnamu způsobila ve vládě i společnosti paniku. Nixon na ni reagoval památným vyhlášením války s drogami a emotivní řečí v Kongresu před schvalováním zastřešujícího protidrogového zákona (*Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act*). Zákon byl jednomyslně schválen.¹⁴

Kromě aktivního boje v zahraničí byly hlavními rysy Nixonovy války především posilování pravomocí federálních úřadů a masivní nárůst prostředků pro vládní organizace bojujících s narkotiky. Nixonův protidrogový zákon z roku 1970 dával federálním agentům na základě soudního rozhodnutí právo na domovní prohlídku bez toho, aby dotyčného varovali či mu sdělili její důvod. V roce 1973 Nixon sjednotil federální protidrogové agentury, když

¹² Ted Galen Carpenter, *Bad Neighbour Policy: Washington's Futile War on Drugs in Latin America* (New York: Palgrave Macmillan, 2003), s. 11.

¹³ Carpenter, „Bad Neighbour Policy“, s. 14

¹⁴ Eva Bertram et al, eds., *Drug War Politics: The Price of Denial* (Londýn: University of California Press, 1996), s. 106.

zřídil Úřad pro potírání drog (*Drug Enforcement Administration*, DEA). Rozpočty silových složek pro prosazování protidrogových zákonů se mezi léty 1970-1975 zvýšily z 45 na 321 milionů dolarů.¹⁵ Ačkoli se Nixon stal prvním prezidentem, který pozvedl boj proti drogám na úroveň války, překvapivě velká část rozpočtu byla určena na léčbu drogově závislých. Protidrogové zákony se navíc soustředily zejména na domácí pole. Investice do mezinárodních programů, které dnes tvoří velkou část amerického rozpočtu pro válku s narkotiky, tvořily jen minimální podíl.¹⁶

Nixonovi nástupci, Gerald Ford a James Carter, se snažili válečnou rétoriku k drogové problematice utlumovat. Východiska a strategie nastavené v minulém období však zůstaly neotřeseny. Za obou prezidentů se zvýšily výdaje na represí vůči drogám více než dvakrát a pokračovaly nálety na maková a marihuanová pole v Mexiku.¹⁷ V roce 1978 například americká vláda použila vysoce jedovatý herbicid s kódovým označením *Agent Orange*, který byl používán s děsivými účinky i za vietnamské války.¹⁸ Zejména Carterova vláda dokázala, že ani prezident, který usiluje o deeskalaci války s drogami, nedokáže přemoci hluboce zakořeněné vazby mezi úředníky z mnoha protidrogových složek americké administrativy a Kongresem, jež odpovídá na volání mnoha voličů, aby tlačil na neustálé tvrdší represivní opatření vůči konzumentům narkotik.

Za zmínku stojí také vznik hnutí za dekriminálnízaci marihuany reprezentované organizací NORML a podporované i Carterem. Během 70. let toto sdružení dokázalo přesvědčit celkem jedenáct států k legalizaci držení malého množství marihuany. Proti dekriminálnízujícímu trendu se však tvrdě postavily nejen konzervativní kruhy ve vládě, ale i Národní federace rodičů za mládež bez drog (*National Federation of Parents for Drug Free Youth*, NFDY). NORMLu se poté nepodařilo prosadit dekriminálnízující zákon na federální úrovni a po roce 1979 již nedosáhl žádného významného vítězství.¹⁹

Přístup Ronalda Reagana k drogové problematice se dramaticky lišil od názorů zastávaných Carterem. V projevu ze září 1981 dal jasně najevo, že drogy považuje za součást „epidemie zločinu“ sužující Spojené státy.²⁰ Odstartoval novou militantní fázi v boji s drogami na domácím i mezinárodním poli. Všeobecný zákon o kontrole zločinu

¹⁵ Ibid., s. 107.

¹⁶ Carpenter, „Bad Neighbour Policy“, s. 15.

¹⁷ Bertram et. al., eds., „Drug War Politics“ s. 109-110.

¹⁸ Matthew Robinson a Renee Scherlen, eds., *Lies, Damned Lies and Drug War Statistic* (Albany: State University of New York Press, 2007), s. 28.

¹⁹ Carpenter, „Bad Neighbour Policy“, s. 18.

²⁰ Proslav Ronalda Reagana z 28. září 1981, „Remarks in New Orleans, Louisiana, at the Annual Meeting of the International Association of Chiefs of Police“. K dispozici 4. dubna 2012 na: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=44300#axzz1p0bR2IWN>

(*Comprehensive Crime Control Act*, 1984) zvyšoval tresty odnětí svobody pro uživatele drog a posiloval pravomoci úřadů při vyšetřování finančních podvodů a praní špinavých peněz. O dva roky později opět tvrdě dopadl na držitele a uživatele narkotik Zákon proti zneužívání drog (*Anti-Drug Abuse Act*, 1986),²¹ jenž byl reakcí i na mediálně velmi reflektovanou smrt basketbalové hvězdy Lena Biase na předávkování kokainem.²² Zákon prodlužoval povinné minimální sazby pro dealery, kteří prodávají drogy dětem a více postihoval prodej omamných látek v blízkosti škol a hřišť. Prezident podle zákona také vydával pravidelný roční seznam států podporujících produkci a pašování drog (tzv. certifikace). Těmto zemím pak Spojené státy blokovaly přístup k půjčkám od mezinárodních institucí a uvalovaly na ně ekonomické sankce.²³

Prioritou se oproti minulým letům stal kokain, jehož spotřeba se v 70. letech ztrojnásobila kvůli jeho nižší ceně. Obrovským byznysem se v druhé polovině 80. let stal *crack*, vysoce návyková látka na bázi kokainu, která byla díky dalším přísadám cenově daleko dostupnější než kokain. Jelikož šlo tuto drogu kouřit, byla i „uživatelsky příjemnější“. Fenomémem se *crack* stal především v chudých černošských a hispánských enklávách velkých měst USA.²⁴

Masivní nárůst spotřeby cracku v USA přinesl obrovské zisky pro producenty v Kolumbii a dalších Andských státech. V boji s tamními pašeráky prolomil právě Reagan dlouholeté tabu o použití armády pro civilní účely, když americké námořnictvo dostalo za úkol bránit pobřeží USA před plavidly naloženými drogami. Zapojení armády ve válce s drogami pokračuje dodnes a je jedním z hlavních dědictví Reaganovy vlády. Prezident zároveň vynesl drogovou problematiku do popředí veřejného zájmu prostřednictvím masivní mediální kampaně, kterou podpořily největší zpravodajské stanice v zemi vysíláním investigativních pořadů s drogovou tematikou (často na hranici manipulace)²⁵ o praktikách právě kolumbijských kartelů.²⁶

Rozšiřování války proti drogám do zahraničí, především do států Latinské Ameriky, za vlády George H. Bushe pokračovalo. Navázal přitom na vojenské aktivity v Bolívii, kde

²¹ Gray, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 27.

²² Crapenter, „Bad Neighbour Policy“, s. 29.

²³ Gray, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 27.

²⁴ Bertram et. al., eds., „Drug War Politics“, s. 111.

²⁵ Jimmie L. Reeves a Richard Campbell, *Cracked Coverage: Television News, the Anti-Cocaine Crusade, and the Reagan Legacy* (Durham: Duke University Press, 1994), s. 250.

²⁶ Bertram et. al., eds., „Drug War Politics“, s. 113. Například *The Cocain Cartel* vysílaný na ABC News v roce 1983, obsah v psané podobě přístupný k 22.3.2012 na:
<http://www.paleycenter.org/collection/item/?q=news&p=29&item=T:06630>

Američané působili již v roce 1986.²⁷ Dramaticky rozšířil vojenskou přítomnost USA ve státech Latinské Ameriky vyhlášením takzvané andské iniciativy, jejíž bezprostřední příčinou byl nárůst politického násilí v Kolumbii. Ve skutečnosti byl však Bush rozhodnutý zapojit do války s drogami armádu již před útokem kolumbijské vlády na Medellínský kartel vedený Pablem Escobarem. Celkově bylo během pěti let na andskou iniciativu, jež zahrnovala primárně výcvik a vyzbrojení vojenských jednotek a ničení polí s kokou, vynaloženo přes dvě miliardy dolarů. Pro protidrogové akce v zahraničí získal Bush širokou podporu veřejnosti v USA, mnohem méně pozitivně už vnímaly kontroverzní americké aktivity státy Latinské Ameriky. Producentské státy musely o pomoc USA paradoxně samy požádat, v případě nezaujetí tvrdého postoje vůči pěstitelům a pašerákům drog jim totiž Washington hrozil ekonomickými sankcemi definovanými v certifikačním procesu.²⁸ Velmi populární se stala invaze do Panamy, kde elitní jednotky americké armády před Vánoci 1989 zajaly vojenského diktátora Manuela Noriegu. Ten byl v USA později odsouzen na čtyřicet let vězení.²⁹

Bush senior patřil mezi americkými prezidenty rétoricky i politicky k největším bojovníkům proti drogám. Válku jim dramaticky vyhlásil již při svém prvním televizním proslvu k národu v září 1989. Drogy se staly neotřesitelnou prioritou číslo jedna i pro ministerstvo obrany pod vedením Dicka Cheneyho. Armádním složkám totiž eskalace boje s drogami pomáhala omezovat rozsah rozpočtových škrťů po skončení studené války.³⁰ Posílena byla i protidrogová byrokracie založením prezidentského Úřadu pro národní drogovou politiku (*Office of National Drug Control Policy*), který od roku 1989 každoročně vydává zprávu o stavu boje s narkotiky v USA. Za čtyři roky vlády George H. Bushe se rozpočet na válku s drogami zvýšil o 80 % na bezmála 12 miliard dolarů.³¹

Bill Clinton nastoupil do úřadu v roce 1993 se záměrem zmírnit tvrdou rétoriku drogové války, která se z Oválné pracovny ozývala od roku 1981. Rétorika však byla jediným trendem, který se mu podařilo zvrátit. Během Clintonova období pokračoval růst protidrogové byrokracie i protidrogového rozpočtu, jenž se v roce 2001 vyšplhal až na 19 miliard dolarů.³² Přestože prezidentovi poradci tlačili na nový přístup zejména k těžce drogově závislým, na jejichž léčbu chtěli získat více prostředků, ani demokratický ani republikánský Kongres Clintonovým návrhům zelenou nedal. Těžce drogově závislí přitom podle dobových odhadů

²⁷ Carpenter, „Bad Neighbour Policy“, s. 32.

²⁸ Ibid., s. 39.

²⁹ „Noriega se vrací do Panamy z vězení do vězení“, *ČT24*, 11. prosince 2011. K dispozici 22. března 2012 na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156538-noriega-se-vraci-do-panamy-z-vezeni-do-vezeni/>

³⁰ Carpenter, „Bad Neighbour Policy“, s. 42-49.

³¹ „National Drug Control Strategy: Progress in the War on Drugs 1989-1993“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, leden 1993, s. 4.

³² „National Drug Control Strategy 2000“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 93-94.

konzumovali až 80 % tvrdých drog dovážených do USA. Tlak veřejnosti, ale i obviňování ze změkčilosti vůči drogovému problému ze strany vládních úřadů bojujících proti drogám společně s neúprosnými vládními škrty prezidenta nakonec zatlačily do defenzivy a od svých návrhů byl nucen ustoupit.³³

Ačkoli se Clinton vyhýbal vytváření nových a drahých mezinárodních protidrogových iniciativ, na konci svého období odsouhlasil *Plan Colombia* s rozpočtem 1,3 miliardy dolarů. Tento program měl původně pomoci Kolumbii zbavit se chudoby a levicových guerill, jejichž příjmy tvořily především výnosy z pěstování koky. Američané podpořili *Plan Colombia*, který původně inicioval kolumbijský prezident Andrés Pastrana, ale důraz kladli především na jeho vojenskou stránku – výcvik policie a armády a ničení kokových polí. Do roku 2006, kdy byl program oficiálně zrušen, však ani zdaleka nesplnil očekávané padesátiprocentní snížení produkce kolumbijského kokainu. Ta se paradoxně ještě o 15 % zvýšila.³⁴

Administrativa George W. Bushe podpořila protidrogové aktivity USA, ačkoli se po roce 2001 pozornost vlády soustředila zejména na boj s terorismem. *Plan Colombia* byl zahrnut do širší andské protidrogové iniciativy (*Andean Counterdrug Initiative*), která si jen do roku 2006 vyžádala více než 5 miliard dolarů.³⁵ Po útocích z 11. září pak dostal boj proti drogám i rozměr protiteroristických akcí a zápas s narkotiky, zejména heroinem, se stal nedílnou součástí tažení v Afghánistánu. Znova se zpřísnily zákony vůči domácím uživatelům, především na školách díky reformě *No Child Left Behind*. Bush odmítl nové návrhy na legalizaci marihuany pro lékařské účely a americká vláda začala postihovat organizátory veřejných událostí, při nichž účastníci užívali omamné látky.³⁶ Iniciativou z Méridy, která zajišťovala finanční pomoc Mexiku a státům Střední Ameriky pro boj s narkotiky, se bude zabývat kapitola 3.

Ačkoli se administrativa Baracka Obamy dnes snaží o více osvícený přístup k drogové problematice, poměr výdajů na prevenci a represii se stále pohybuje v poměru 1:2. Výdaje na drogovou válku paradoxně rostou i za časů ekonomické krize. Zčásti i proto, aby například policisté na lokální úrovni, ale i obecně zaměstnanci státní správy třeba ve vězeňské službě, ve velkém neztráceli zaměstnání.³⁷ V roce 2010 pak atakoval rozpočet na boj s drogami astronomickou třicetimiliardovou hranici. Cílem Obamy je do roku 2015 snížit o 15 %

³³ Bertram et. al., eds., „Drug War Politics“, s. 118-123.

³⁴ Anna Kunová: „Plan Colombia: Příčiny neúspěchu americké protidrogové politiky v Kolumbii v letech 2000-2006“ (Bakalářská práce; Univerzita Karlova; Praha 2010), s. 10-14.

³⁵ Connie Veillette, „Andean Counterdrug Initiative (ACI) and Related Funding Programs: FY2006 Assistance“ *CRS Report for Congress* (leden 2006), s. 2.

³⁶ Robinson a Sherlen, „Lies, Damned Lies and Drug War Statistics“, s. 35-36.

³⁷ Michelle Alexander, „Obama’s Drug War“, *The Nation* 27. prosinec 2010, s. 25-27.

klíčové ukazatele o spotřebě drog v USA, především užívání narkotik mezi mladistvými a těžce závislými.³⁸

I.II. Logika a důsledky historického vývoje

Historii americké války s drogami neurčovali pouze prezidenti a jejich vlády. Důležitou roli hrál Kongres, lokální politici, úředníci, média a především veřejné mínění. Problém narkotik v USA si v průběhu let vytvořil svou vlastní dynamiku, řídil se specifickými pravidly a získal si neotřesitelnou pozici v rozpočtu i veřejném prostoru. Na penězích z protidrogových fondů se staly závislými tisíce vládních úředníků, vězeňských zařízení, policejních i armádních složek. Každá vládní agentura či silový aparát vždy bojoval o co největší podíl prostředků na svou činnost, politici a elektorát navíc stále volali po tvrdších opatřeních doma i v zahraničí. Výsledkem byly čtyřicet let rostoucí rozpočty na boj s narkotiky, přeplněné věznice a militarizace boje s narkotiky mimo USA a na mexicko-americké hranici.

Masivní nárůst prostředků směřujících do boje proti drogám započal za vlády Richarda Nixona. Například DEA, založené v roce 1973, se do roku 1975 rozpočet více než zdvojnásobil z 65 na 140 milionů dolarů. V roce 1987 disponovala DEA 773 miliony, v polovině 90. let překročil její rozpočet miliardu a v roce 2009 dosáhl více než dvou a půl miliard dolarů.³⁹ Štědré přízvi vlády se těšily také další agentury zřizované jednotlivými ministerstvy. Od školství a zdravotnictví po spravedlnost a obranu se prostředky vynakládáné na boj s drogami téměř neustále zvyšovaly. V současnosti se problematikou narkotik vedle prezidentského Úřadu pro národní drogovou politiku (ONDCP) přímo zabývá agenda šesti ministerstev.⁴⁰

Takto široký protidrogový aparát vytváří obrovský prostor pro překrývání kompetencí a duplikaci aktivit. Politicky módní téma, čímž byly drogy zejména v 70. a 80. letech, se stávalo zdrojem financí pro vládní programy (například boj s chudobou nebo vývoj nových zbraňových systémů), které do té doby nenacházely v rozpočtu prostředky. Mezi jednotlivými agenturami a úřady se navíc vytvářela rivalita o vůdčí roli (větší množství peněz) při ostraze hranic, kontrole pobřeží nebo v zahraničních misích. Pobřežní stráž (*Coast Guard*) se například přela s Celním úřadem (*Customs Department*) o pravomoci v kontrole pašování

³⁸ „National Drug Control Strategy 2010“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 5-6.

³⁹ „DEA Staffing & Budget“, *Drug Enforcement Administration*. K dispozici 4. dubna 2012 na: <http://www.justice.gov/dea/agency/staffing.htm>

⁴⁰ Robinson a Sherlen, „Lies, Damned Lies and Drug War Statistics“, s. 38.

drog do USA. Spory o investice probíhaly i mezi lokálními a federálními úřady, přičemž si obě strany hlasitě stěžovaly na nedostatek financí pro „svůj“ boj s narkotiky.⁴¹

Prapůvod stoupajících nákladů a rivality mezi složkami americké exekutivy leží především v samotné strategii přijaté americkou vládou. Taktika represivních opatření doma i v zahraničí, které měly zvýšit cenu omamných látek na trhu v USA, jednoduše nepřinesla kýžené výsledky. Zejména masivní nárůst závislých v 80. letech toho byl důkazem. Politici však na neúspěchy nereagovali změnou strategie, nýbrž jejím přitvrzením. Když v 80. letech pomohl Ronald Reagan a jeho žena Nancy, která se stala tváří celostátní protidrogové kampaně *Just Say No*, udělat z narkotik národní problém číslo jedna, využili demokraté i republikáni protidrogovou hysterii k podpoře svých kandidátů pro volby do Kongresu. Schvalování Zákona proti zneužívání drog (*Anti-Drug Abuse Act*) v roce 1986 se stalo testem pro obě strany, která z nich zaujímá k drogám tvrdší stanovisko. Protože média i voliči v USA reagovali na tvrdá opatření vůči drogově závislým pozitivně, stalo se postupně z drogové problematiky politikum pro obě partaje. Veřejní činitelé se dostali do slepé uličky neustálého stupňování války s drogami, protože si žádný z nich nemohl kvůli tlaku veřejnosti dovolit zastávat vůči návykovým látkám „měkká“ stanoviska.⁴²

Výsledkem závodů mezi republikány a demokraty o co nejtvrďší protidrogové zákony nebyl viditelný pokles v ceně, dostupnosti či rozšíření drog mezi mladistvými. Represivní zákony dovedly USA na první místo v množství uvězněných občanů k počtu obyvatel. Se 730 uvězněnými na 100 000 obyvatel USA daleko předstihují režimy, které vládou v Ruské federaci nebo Číně.⁴³ Vězeňský systém se navíc kvůli přívalu drogových delikventů potýká s obrovskými problémy.⁴⁴ Kriminalita mezi uvězněnými, přeplněnost, nedostatek personálu v nápravných zařízeních a rostoucí výdaje na vedení věznic se staly jedním ze symbolů americké války s drogami. Negativními sociálními důsledky kriminalizace uživatelů se zabývá kapitola 2.

⁴¹ Bertram et. al., eds., „Drug War Politics“, s. 129-131.

⁴² Ibidem, s. 138-140.

⁴³ „Entire world - Prison Population Rates per 100,000 of the national population“, *International Centre for Prison Studies*. K dispozici 7. dubna 2012 na:

http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpb_stats.php?area=all&category=wb_poprate

⁴⁴ Počet uvězněných pouze za drogové přečiny (držení, výroba, pašování) ve federálních i státních věznicích představuje 20-30 % vězňů. Podle různých autorů dosahuje však podíl všech zločinců odsouzených za s drogami spojené přečiny více než 50 % (například: Gray, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 30). Data z Úřadu statistik ministerstva spravedlnosti USA (*Bureau of Justice Statistic*) dostupné 7. dubna 2012 na: <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/dcf/correct.cfm>

II. Represivní politika a její důsledky pro americkou společnost

Jak ukázala předcházející kapitola, eskalace represivních opatření vůči uživatelům narkotik způsobila značný růst vládních výdajů, avšak nepřinesla trvalé snížení spotřeby či dostupnosti omamných látek v americké společnosti. Tvrdé zákony kriminalizují a znevýhodňují značnou část menšinové populace Spojených států. Pro plné pochopení negativních účinků represivní strategie je třeba osvětlit etnické a socioekonomické složení uživatelů drog. Nejhuře totiž dopadá upřednostňování represe před prevencí na sociálně znevýhodněné vrstvy obyvatel, jako jsou nezaměstnaní nebo obyvatelé sociálně vyloučených lokalit velkých amerických měst.

II.I. Závislost a uživatelé

Těžce drogově závislí spotřebují až 80 % drog dovezených do USA, tvrdil v roce 1994 *Office of National Drug Control Policy* pod vedením Lee Patricka Browna.⁴⁵ Pokud vezmeme v úvahu, že od té doby podle statistik výrazně ubylo příležitostných uživatelů tvrdých drog,⁴⁶ tvoří dnes těžce závislí klíčový podíl na americkém trhu s omamnými látkami a jsou hlavním zdrojem peněz pro organizovaný zločin. V současnosti existují dva různé pohledy jak závislost na drogách klasifikovat, což vede i k odlišným pohledům na řešení situace závislých. Zatímco vládní agentury jako například *National Institute of Drug Abuse* (NIDA) vidí narkomanií jako nemoc, pro kterou má každý člověk jiné genetické predispozice, řada lékařů, sociálních pracovníků, ale i politiků a tvrdí, že závislost je otázkou volby jednotlivého uživatele a určuje ji mnoho vnějších i vnitřních faktorů, jako sociální prostředí nebo psychický stav.

NIDA staví závislost na drogách na stejnou úroveň jako rakovinu plic, onemocnění srdce nebo cukrovku. Narkomanie je podle NIDA důsledkem genetických předpokladů a nebezpečného (častého) užívání drog, které vede k chemickým změnám mozku. Stejně jako je rakovina plic způsobena nadměrným kouřením, fyzickou závislost na omamných látkách zapříčiňuje nadměrné brání drog. Narkomanie je pak somatická (tělesná) nemoc s dlouhodobým účinkem, což je důvod jejích opakovaných návratů. NIDA také tvrdí, že mozek dospívajících je mnohem více náchylný k špatným rozhodnutím (jako začít brát

⁴⁵ „National Drug Control Strategy 1994“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 23.

⁴⁶ „National Drug Control Strategy 2011 Data Supplement“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 22.

drogy), jelikož ještě není zcela vyvinutá prefrontální mozková kůra zodpovědná za kontrolu emocí a rozhodování.⁴⁷ Pravděpodobně i kvůli těmto zjištěním klade americká legislativa tak velký důraz na ochranu mládeže před narkotiky.

Oponenti vládní strategie a zastánci behaviorálního modelu závislosti, jako například autor knihy *Pain Control and Drug Policy* Guy B. Faguet, dávají drogovou závislost na úroveň alkoholismu, přejídání se nebo silného kouření. Paradigma drogové závislosti jako nemoci totiž, podle Fagueta, příliš nejasně vysvětluje, jak to, že značná část uživatelů drog s jejich konzumací skončí bez klinické pomoci nebo proč si na daném narkotiku závislost nevypěstují lidé, kteří jej dlouhodobě užívají jako lék. Za vznikem chronické narkomanie podle stoupenců behaviorálního modelu nestojí genetické dispozice, nýbrž psychické problémy jedince pramenící třeba z neuspořádaných rodinných poměrů, nezaměstnanosti, pocitu osamění či tlaku okolí. Člověk, který se později stane závislým, sáhne po droze nejdříve jako po úniku z tíživé situace a následně vnímá stav, který mu droga dává, jako prostor, který je schopen (na rozdíl od vnějších okolností) ovládat. To se týká závislosti na drogách stejně jako na jídle, alkoholu nebo sexu. Pokud člověk nahradí uspokojení z návykových látek, jiným pozitivním stimulem (šťastným manželstvím, stálým zaměstnáním či společenským životem), dlouhodobou konzumaci drog může zdárně překonat. Vůle, disciplína a morální hodnoty, které si člověk během života osvojil, pak představují předpoklady pro úplné vyhýbání se nebo úspěšné ukončení závislosti na drogách.⁴⁸

Základní rozdíl mezi oběma přístupy tedy spočívá v rozdílném vnímání závislých, z čehož vyplývá i odlišný přístup k jejich léčení. Zatímco pro představitelé NIDA je patologický uživatel drog obět' chemických změn svého mozku, pro zastánce behaviorálního modelu je takový člověk individualitou, která dokáže sama svou závislost překonat, pokud vyřeší své psychické problémy. Přístup k závislosti jako onemocnění mozku, které přijala americká vláda,⁴⁹ pak velmi jednoduše ospravedlňuje tvrdá opatření vůči uživatelům drog. Narkotika totiž představují zlo, které samo o sobě mění chování lidí, a proto je nutné od nich populaci očistit. Kriminalizovaní uživatelé, kteří by (podle behaviorálního přístupu) v sociálně stabilním prostředí konzumaci narkotik často přerušili sami, tak dnes ve vězení podstupují terapie tlumícími léky či náhražkami drog, aby potlačili vedlejší účinky

⁴⁷ „Drugs, Brains and Behavior: The Science of Addiction“, *National Institute of Drug Abuse*. K dispozici 21. dubna 2012 na: <http://www.drugabuse.gov/sites/default/files/sciofaddiction.pdf>

⁴⁸ Guy B. Faguet, *Pain Control and Drug Policy: A Time for Change* (Santa Barbara: ABC-CLIO, 2010), s. 70-82.

⁴⁹ National Drug Control Strategy 2009, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 22.

abstinenčních příznaků.⁵⁰ To přináší nejen zisky farmaceutickým firmám,⁵¹ ale především neřeší psychické a sociálně-ekonomické důvody vzniku závislosti.

Z celkových 22 milionů uživatelů drog v USA, kteří konzumují drogu alespoň jednou za měsíc, tvoří velkou většinu běloši (asi 14 milionů), avšak procentuálně nejohroženější etnickou skupinou jsou původní obyvatelé. Z necelých tří milionů jich užívá drogy asi 18 %. Afroameričané starší dvanácti let žijící v USA konzumují narkotika v necelých 10 %, zatímco ve více početnější hispánské populaci se problém týká asi 8 % občanů. Zneužívání drog je tedy z velké míry vázáno na bělošskou populaci, ale důležitou složku tvoří přibližně 8 milionů uživatelů afroamerického, hispánského nebo smíšeného původu. Ze statistického pohledu je tak braní drog rozloženo mezi bělochy a ne-bělochy „rovnoměrně“.⁵²

Procentuální zastoupení vězňů v nápravných zařízeních USA však ani zdaleka neodpovídá etnickému složení uživatelů narkotik. Například v roce 2009 tvořili Afroameričané téměř polovinu ze sedmi milionů amerických vězňů.⁵³ Za posledních třicet let pak bylo v USA uvězněno za držení nebo užívání narkotik čtyřikrát více osob černé pleti než bělochů.⁵⁴ Díky disparitě v odsuzování na základě povinných minimálních sazeb odnětí svobody je navíc průměrná doba, kterou Afroameričané ve vězení stráví, delší než u osob s bílou pletí.⁵⁵ Afroameričané se do vězení často dostávají ze sociálně vyloučených lokalit s chybějící vzdělávací a zdravotnickou infrastrukturou a pobyt ve vězení jim jejich postavení ještě více zhoršuje. Vedle nároku na ekonomické a sociální benefity ztrácí lidé opouštějící nápravná zařízení v některých státech i volební právo.⁵⁶ Propuštění vězňů se poté vrací do prostředí, které bylo spouštěčem jejich zapojení do výnosného obchodu s drogami, a často podlehnou pokušení vymanit se z tíživé sociální situace další nelegální drogovou činností.⁵⁷

⁵⁰ „Drugs, Brains and Behavior: The Science of Addiction“, *National Institute on Drug Abuse*, s. 27.

⁵¹ Například firma DuPont vydělávala na lécích Naltrexon a ReVia určených závislým na heroínu a alkoholu.

„History on Naltrexon“, K dispozici 18. dubna 2012 z: <http://www.lowdosenaltrexone.org/gazorpa/History.html>

⁵² „Results from National Drug Survey on Drug Use and Health: Volume I. Summary of National Findings“ *Substance Abuse and Mental Health Services Administration*. K dispozici 21. dubna 2012 na: <http://www.samhsa.gov/data/2k9/2k9Resultsweb/web/2k9results.htm#2.7>

⁵³ Data vztahu drog, věznění a etnicity kombinovaná z vládních statistik. „Race and Prison“, *Drug War Facts*. K dispozici 21. dubna 2012 na: <http://www.drugwarfacts.org/cms/node/64>

⁵⁴ „Arrest in the United States, 1980-2009“, *U.S. Department of Justice Bureau of Justice Statistics*: s. 11-12.

⁵⁵ Rehavi, M. Marit a Starr, Sonja B., „Racial Disparity in Federal Criminal Charging and It's Sentencing Consequences“ (Law and Economics Research Paper, University of Michigan, 2012), s. 21.

⁵⁶ Lisa D. Moore a Amy Elkavich, „Who's Using and Who's Doing Time: Incarceration, the War on Drugs and Public Health“, *American Journal of Public Health* 98, č. 5 (květen 2008), s. 783.

⁵⁷ Marc Mauer a Ryan S. King, „A 25-Year Quagmire: The War on Drugs and Its Impact on American Society“ zpráva z *The Sentencing Project* (září 2007), s. 19-21. K dispozici 21. dubna 2012 na: http://www.sentencingproject.org/doc/publications/dp_25yearquagmire.pdf

II.II. Represe a její důsledky

Uživatelé drog jsou většinou přijímaným prizmatem tvrdého postoje vidění jako zločinci. Z tohoto pohledu je logické, že se první pokusy omezit rozšiřování viru HIV mezi narkomany prostřednictvím výměny čistých jehel setkaly s tuhým odporem na vládní úrovni a v Kongresu. V důsledku represivních opatření byli v 80. a 90. letech stíháni a vězněni členové nevládních organizací, které distribuovaly mezi konzumenty čisté injekční stříkačky. Hlavním argumentem proti federální podpoře výměny jehel byla myšlenka, že by stát postavil nitrožilní uživatele drog (tedy zločince) *de facto* na úroveň plnoprávných občanů. Oponenti těchto organizací je také obviňovali, že svým počínáním ve skutečnosti počet intravenózních konzumentů narkotik zvyšují a napomáhají tak páchání trestného činu.⁵⁸ Boj o program výměny jehel se stal, z mého pohledu, jedním ze symbolů americké války proti drogám. Na jednu stranu totiž jednotlivé státy v průběhu 90. let rozpoznaly užitečnost výměny injekčních stříkaček v ochraně občanů proti rozšiřování HIV a začaly tyto programy finančně podporovat. Na druhou stranu Kongres a Senát od roku 2012 znovu podobné aktivity zakazuje hradit z federálních zdrojů.⁵⁹ Výsledkem snížené finanční podpory pro preventivní programy je více než jeden milion nakažených virem HIV v USA. V celé EU, Bělorusku, Švýcarsku, bývalé Jugoslávii, Izraeli a Turecku dohromady žije nakažených pouze osm set tisíc, přičemž počet obyvatel těchto zemí je zhruba dvakrát vyšší.⁶⁰

Na soudy a policii se snáší kritika při prosazování represivní taktiky, jelikož je podle jejich kritiků porušován čtvrtý dodatek americké Ústavy. Ten zajišťuje „právo lidí být v bezpečí před neopodstatněnou osobní, domovní nebo majetkovou prohlídkou či zabavením osobního vlastnictví.“⁶¹ V praxi vykonávají americké úřady kontroly osob, dopravních prostředků, majetku ale především nemovitostí velmi často na základě anonymních udání nebo smyšlených obvinění a to bez soudního příkazu. Přestože tento postup přináší policejní složkám výhodu před zločinci, nutně s sebou přináší i chybná a tragická pochybení.⁶² Soudy

⁵⁸ Katherine McLean, „The biopolitics of needle exchange in the United States“, *Critical Public Health* 21, č. 1 (březen 2011), s. 74–75.

⁵⁹ „Federal Funding Ban on Needle Exchange Programs“, *Office of National Drug Control Policy*, 5. ledna 2012. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.whitehouse.gov/blog/2012/01/05/federal-funding-ban-needle-exchange-programs>

⁶⁰ Údaje charitativní organizace AVERT, k dispozici 21. dubna 2012 na: <http://www.avert.org/>

⁶¹ Čtvrtý dodatek americké Ústavy k dispozici 22. dubna 2012 na: http://www.law.cornell.edu/constitution/fourth_amendment

⁶² Často je citován případ milionáře Davida Scotta z roku 1992, kdy byla jeho farma na základě falešného udání cílem masivní policejní prohlídky. Když Scott sešel v brzkých ranních hodinách do přízemní haly svého domu s pistolí v ruce, byl na místě zastřelen příslušníky zásahové jednotky. Na ranči se však nenašel ani gram z předpokládaného dvou set kilogramového balíku marihuany.

Desítky dalších případů v: James P. Gray, *Why Our Drug Laws Have Failed and What We Can Do About It* (Philadelphia: Temple University Press 2001), s. 95-121.

pak v řadě případů posvěcují tyto praktiky a hovoří se o jakési „drogové výjimce“ z americké Ústavy. Prosazování tvrdých zákonů tak podle mnohých kritiků z řad liberálních demokratů i libertariánů podryvá demokratické základy Spojených států.

Upřednostňování represivních opatření v rámci federálních nebo státních rozpočtů neumožňuje dostatečný rozvoj nástrojů, které zabraňují nepříznivým dopadům užívání drog na jedince a komunity. Z necelých osmi milionů lidí, kteří potřebovali specializovanou léčbu, se jí v roce 2009 dostalo jen necelému jednomu a půl milionu.⁶³ Podobně je na tom i institut drogového soudu (*Drug Court*), který se od svého masového rozšíření v posledních deseti letech velmi osvědčuje. Souzené občany kvůli drogovým deliktům totiž neposílá do věznic, ale pod státní a lékařský dozor. Nevystavuje tak nenásilné pachatele psychické deprivaci ve vězení a zvyšuje šance na jejich úspěšné začlenění do společnosti. Ačkoli vzniklo jen do roku 2009 necelých dva a půl tisíce těchto soudů, stane před nimi kvůli nedostatku personálu pouze 4-10 % z možného počtu delikventů.⁶⁴

Chybná strategie americké vlády sama o sobě přispívá k růstu zločinnosti. Prohibice narkotik tlačí jejich ceny na americkém trhu vzhůru, což vede k vysokým výtěžkům pro pašeráky a dealery. Životní úroveň amerických občanů je ale tak vysoká, že v praxi pro nižší nebo středně příjmové skupiny není problém si drogu obstarat. Náklady na výrobu a pašování se navíc snižují díky propracovaným taktikám zločinných organizací. A protože se i přes veškeré náklady na ostrahu hranic podaří zadržet maximálně 20 % zásilek, je na americkém trhu drog nadbytek a cena se pro průměrného Američana drží velmi nízko. Každý úspěšný zásah FBI nebo DEA jen uvolňuje prostor, o který dříve či později svedou boj konkurenční zločinecké skupiny. Mafiánské války o podíl na drogovém trhu v amerických městech jsou proto důsledkem především nefunkční vládní taktiky. Díky prohibici se organizovaný drogový zločin stal vysoce výnosným obchodem, do kterého jsou často zapojováni úředníci a policisté.⁶⁵

Boj proti drogám v USA se dostal do bludného kruhu, kdy vysoká poptávka po nelegálních drogách vede k patologickým jevům, na něž vláda po mediálním alarmu hledá řešení tvrdými právními a silovými opatřeními. Ta však dopadají ve velké míře pouze na nejvíce viditelné skupiny etnických menšin v sociálně vyloučených lokalitách. Po krátkodobém zvýšení ceny drog vlivem policejních zásahů vzroste i atraktivita trhu pro další

⁶³ „National Drug Control Strategy Data Supplement 2011“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 68.

⁶⁴ Celinda Franco, „Drug Courts: Background, Effectiveness, and Policy Issues for Congress“, *Congressional Research Service*, říjen 2010, s. 19-22.

⁶⁵ Gray, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 67-78.

organizované skupiny z jiného města, státu nebo ze zahraničí. Problém se tak znova opakuje s ještě tvrdšími opatřeními a většími násilnostmi, aniž by byly významně řešeny sociální příčiny problémů s drogami. Nejsmutnější vládní statistikou proto zůstává stále se zvyšující celkový počet s drogami spojených úmrtí, který v roce 2007 sahal k hranici necelých čtyřiceti tisíc osob.⁶⁶

III. Mexiko jako příklad americké protidrogové politiky v zahraničí

Zahraniční aktivity americké vlády v rámci boje proti drogám vykazují asi stejné úspěchy, jako „válka s drogami“ na ulicích USA. Chybná strategie se ve státech Latinské Ameriky, ale také v dalších zemích produkujících drogy, setkává s tradičním odporem obyvatelstva vůči „*yankeeskému imperialismu*“. Do obchodu s narkotiky se ve zdrojových i tranzitních zemích často zapojují povstalecké skupiny nebo organizované zločinecké klany. Společnými jmenovateli států vyvážejících drogy jsou pak slabé vládní instituce, násilí a také korupce na všech úrovních státní správy. Tvrdá protidrogová strategie vůči zdrojovým zemím nedokáže zabránit stabilnímu přílivu drog na trh v USA a navíc přispívá k negativnímu obrazu Spojených států ve světě. Na příkladu Mexika, největšího souseda USA a země, přes kterou proudí 90 % kokainu určeného pro americké konzumenty, budou naznačeny hlavní oblasti selhávání represivní politiky USA.

III.I. Zahraniční působení USA obecně

Spojené státy vedou boj s pašováním a výrobou narkotik mimo své území prakticky od přijetí Haagské konvence v roce 1912. Podobu iniciativ s konkrétními cíli a závazky dostaly zahraniční protidrogové aktivity od 80. let dvacátého století a na jejich naplňování se postupně začala podílet i americká armáda. V roce 1986 popsal Ronald Reagan pašování drog jako národní bezpečnostní hrozbu pro USA.⁶⁷ Zákon proti zneužívání drog (*Anti-Drug Abuse Act*, 1986) pak označil výrobu a pašování drog mimo území Spojených států s cílem jejich distribuce v USA za zločin a rozvinul institut certifikace států, kdy prezident každoročně vydává zprávu o kooperaci jednotlivých zemí s USA v rámci boje s narkotiky. Na nespolupracující byly poté uvalovány ekonomické sankce a byla jim zastavována finanční

⁶⁶ „National Drug Control Strategy Data Supplement 2011“, *The Office of National Drug Control Policy*, s. 53.

⁶⁷ „National Security Decision Directive 221“ The White House, 8. duben 1986. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-221.htm>

pomoc.⁶⁸ Washington se přitom odvolává na Konvenci OSN proti pašování drog a psychotropních látek z roku 1988, kterou podepsalo již 183 zemí.⁶⁹ Proces certifikace států doznal změn po roce 2002 a dnes jsou uvalovány sankce pouze na země, které „prokazatelně selhávají“ v boji s drogovým zločinem. V současnosti se jedná především o státy, na které nemá Bílý dům velký vliv – v roce 2011 to byly Bolívie, Barma a Venezuela.⁷⁰

Protidrogová zahraniční politika USA má tři hlavní komponenty. Zaprvé ničení pašeráckých tras a zachycování zásilek na moři, ve vzduchu i na pevnině. Zadruhé chemické nebo manuální ničení polí s rostlinami k výrobě drog. Zatřetí ekonomická podpora pěstování zákonných plodin a investice do infrastruktury.

Aktivitou s největší mediální odezvou bývá boj proti pašerákům a snaha zachytávat drogy proudící do USA. Často prezentované obrázky a články s množstvím drog a zadržovaných peněz mají dokazovat úspěchy v boji s organizovaným zločinem.⁷¹ Pravdou však je, že armáda a protidrogoví agenti dokážou zachytit jen nízké procento zásilek (2-20 %) a množství drog na americkém trhu zůstává relativně stabilní.⁷² Obrovský pohyb zboží a lidí přes americké hranice spojený s globalizací světové ekonomiky dnes prakticky vylučuje absolutní kontrolu na hranicích, v přístavech nebo na letištích.

Podobně neúčinné je i mýcení polí s rostlinami pro výrobu drog (mák, koka). Ačkoli americká vláda tlačí úřady v zemích produkujících narkotika, aby více investovaly do ničení osetých ploch, reálně mají tato opatření dopad jen na velmi nízké procento zemědělců. Například za posledních dvacet let se celkový objem kokou osetých hektarů v Andských státech prakticky nezměnil, pouze se přesouval mezi jednotlivé země regionu podle aktuální situace.⁷³ Podobným opatřením se nedaří ani v Afghánistánu, jenž v současnosti produkuje okolo 90 % světové produkce opia.⁷⁴ Na vině je v obou případech neochota místních vlád postupovat proti vlastním zemědělcům tvořícím významné procento obyvatelstva, ale také korupce na lokální i celostátní úrovni, která zabraňuje efektivnímu ničení polí. Plošné

⁶⁸ Ted Galen Carpenter, *Bad Neighbour Policy: Washington's Futile War on Drugs in Latin America* (New York: Palgrave Macmillan, 2003), s. 146.

⁶⁹ „International Narcotic Control Strategy Report 2012: Volume I Drug and Chemical Control“, *United States Department of State*, s. 27-32.

⁷⁰ „Presidential Memorandum--Major Illicit Drug Transit“, *The White House Office of the Press Secretary*, září 2011. K dispozici 7. května 2012 na:

<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/09/15/presidential-memorandum-major-illicit-drug-transit>

⁷¹ Například: „Major Operations“, oficiální stránky *Drug Enforcement Administration*. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.justice.gov/dea/images_majior_operations.html#xcellerator

⁷² „National Drug Control Strategy 2011 Data Supplement“, *Office of National Drug Control Policy*, s. 71.

⁷³ Carpenter „Bad Neighbour Policy“, s. 98-103.

United States Department of State „International narcotic control strategy Report 2012: Volume I Drug and Chemical Control“, s. 25.

⁷⁴ „Afghanistan Opium Survey 2007 Executive Summary“, *United Nations Office on Drugs and Crime*, s. 4.

práškování herbicidy, prosazované americkou vládou, pak často vzbuzuje odpor místních obyvatel, jelikož ničí i legální úrodu, kontaminuje půdu a ve svých důsledcích žene farmáře k radikálním hnutím, která označují podobné praktiky za americký imperialismus.⁷⁵

Výsledky nepřináší ani programy na hospodářský rozvoj zdrojových států. Washingtonem podporované pěstování alternativních plodin naráží na nepřekonatelné ekonomické bariéry. Výnosnost koky či opia je totiž několikanásobně větší než u legálních rostlin. Pro pěstování velké části standardních plodin není ve vysoko položených oblastech andských států vhodná půda ani podnebí. Z rozsáhlých a odlehlých částí země je také obtížné transportovat na trhy ve městech třeba ovoce v neporušeném stavu kvůli nedostatečné infrastruktuře. S pěstováním nelegální koky odpadá nejen papírování, ale i transport, neboť si pro ni překupníci zpravidla přijedou sami.⁷⁶ S každým vymýceným hektarem a každým nově osetým polem alternativní plodinou navíc stoupá cena koky na trhu a tím i pokušení chudých zemědělců zákony nedodržovat.

Jestliže jsou drogy nelegální a přetrvává po nich obrovská poptávka, je nemožné jejich pěstování zastavit. Ilegalita narkotik drží ceny velmi vysoko kvůli riziku, které na sebe pašeráci berou. S každým dalším tvrdým opatřením cena stoupá a výsledkem je, že dnes mají drogy v přepočtu na kilogram větší cenu než zlato.⁷⁷ Rostou tak i zisky organizovanému zločinu, jenž vyvíjí stále účinnější taktiky, jak překážky v nezákonném obchodu obejít.⁷⁸ Zisky zločineckým skupinám navíc netečou jen z prodeje ve Spojených státech. Zvyšující se poptávka po omamných látkách zejména ve východní Evropě po pádu železné opony prakticky vylučuje dlouhodobou úspěšnost represivních politik ve státech produkujících narkotika.

Pro producentské státy, obzvlášť v Latinské Americe, představuje zahraniční pomoc vítaný zdroj příjmů státní pokladny. V jejich zájmu je udržovat alespoň zdání boje s organizovaným zločinem, jenž však mnohdy splývá s částmi státního aparátu. Často vyjde najevo, že státní úředníci spolupracují s drogovými kartely nebo že soudci rozhodují ve prospěch zločinců. Spojené státy pak vyvíjí na zdrojové státy nátlak certifikačním mechanismem a hrozbou ekonomických sankcí. Požadují zároveň vydávání vysoce

⁷⁵ Carpenter „Bad Neighbour Policy“, s. 104-106

⁷⁶ Ibidem, s. 106-114.

⁷⁷ Johnatan P. Caulkins et al., eds. „How goes the War on Drugs? An Assessment of U.S. Drug Problem and Policy“, *RAND Corporation*, 2005, s. 21. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.rand.org/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP121.pdf

⁷⁸ Pašeráci používají například vlastní ponorky. „Waving, not drowning“ *The Economist*, 1. května 2008. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.economist.com/node/11294435>

postavených drogových zločinců k soudu do USA. Čelí proto kritice z vměšování do vnitrostátních záležitostí a narušování suverenity jednotlivých zemí.⁷⁹

Odezva na americkou politiku v Latinské Americe má podobu kritiky na mezinárodním poli, ochlazení diplomatických vztahů, ale i ozbrojeného boje proti centrální vládě. Organizace Amerických Států (OAS) dlouho kritizovala americký certifikační proces. V roce 2001 OAS vytvořila Multilaterální hodnotící mechanismus, jehož zprávy o stavu drogové problematiky ve státech amerického kontinentu se však drží pouze v obecné rovině a nedisponují účinnými pravomocemi. Latinskoamerická iniciativa k drogám a demokracii, jejíž členy jsou třeba bývalí prezidenti Kolumbie, Mexika a Brazílie, volá po změně v boji s drogami směrem k dekriminálnímu uživateli, posílení prevence a otevřené debatě.⁸⁰ Proti USA se otevřeně obrátily Venezuela a Bolívie, jejichž populističtí prezidenti našli mezi obyvateli silnou odezvu na tradiční antiamerické postoje. Represe a oslabování demokratických postupů, které s sebou přináší tvrdá strategie, přispívá k eskalaci násilí a dává argumenty radikálním guerillovým hnutím v Kolumbii nebo Peru. I proto je dnes Latinská Amerika a Karibik regionem s největším počtem násilných trestných činů na světě.⁸¹

III.II. Mexiko a válka s drogami

Už jsme si zvykli, že z Mexika poslední dobou přicházejí povětšinou smutné zprávy o narůstajícím počtu mrtvých v důsledku tamější války s drogovými kartely. Jižní soused USA dnes skutečně představuje jedno z hlavních bojišť války s drogami na americkém kontinentě, přičemž Spojené státy disponují velkým vlivem na jeho protidrogovou politiku. Mexiko za spojenectví s Washingtonem ale platí vysokou daň. Vedle násilí a značných nákladů na vedení protidrogových operací jej sužuje krize demokracie a častá neschopnost centrální vlády zajišťovat v určitých částech země základní funkce státu. Současná situace je však pouze výsledkem strategie zničit nelegální obchod s narkotiky pomocí represivních opatření přijatých americkou vládou před více než čtyřiceti lety.

Pašování zakázaných látek z Mexika do USA bylo praktikováno již od dob prohibice alkoholu. V 60. a 70. letech dvacátého století se pak pašeráci zaměřovali především na marihuanu a heroin, jelikož pro jejich pěstování existují v Mexiku příznivé podmínky. Velké zisky pro mexické nelegální obchodníky nastaly po zničení tzv. francouzské spojky v 70.

⁷⁹ Clare Ribando Seelke, Liana Sun Wyler a June S. Beittel, „Latin America and the Caribbean: Illicit Drug Trafficking and U.S. Counterdrug Programs“, *Congressional Research Service*, 30. březen 2010, s. 20-21.

⁸⁰ „Drugs and Democracy: Toward a Paradigm Shift“, *Latin American Commission on Drugs and Democracy* s. 6-11. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.drogasedemocracia.org/Arquivos/declaracao_ingles_site.pdf

⁸¹ Seelke, et al. „Latin America and the Caribbean: Illicit Drug Trafficking and U.S. Counterdrug Programs“, s. 6.

letech, do té doby se do USA přepravovala většina heroinu z Turecka přes Marseilles.⁸² V roce 1975 dostal mexický export obou plodin těžkou ránu. V rámci operace Kondor bylo mexickou vládou vysláno deset tisíc vojáků do severozápadních provincií Mexika, aby i za použití jedovatých herbicidů zlikvidovali nelegální výrobu drog. Za finanční a materiální podpory z USA však administrativa prezidenta Luise Echeverría dosáhla pouze krátkodobých úspěchů. Velcí pašeráci unikli a přesunuli se do méně nebezpečných oblastí Mexika, drobní pěstitelé našli metody, jak vládní úředníky oklamat, a část výroby marihuany se přesunula do samotných Spojených států.⁸³

Tři největší mexické drogové kartely⁸⁴ si postupně rozdělily teritoria na severu země, aby exportovaly kokain z andských států dále na sever. Tijuanský, Juarézský a kartel ze Zálivu profitují od 80. let na zvýšené poptávce po kokainu v souvislosti s masivním rozšířením *cracku*. V první polovině 90. let vrcholil Američany asistovaný boj proti drogovým organizacím v Kolumbii, jehož symbolem se stalo v roce 1993 zabití Pablo Escobara, hlavy tamního nejmocnějšího kartelu Medellín. Mexičané dokázali využít oslabení zločineckých organizací v andských státech a zvýšené ostrahy pobřeží Floridy, aby ovládli obchod s kokainem určeným pro USA. Moc mexických organizací dále rostla se stoupajícím objemem drog pašovaných přes americko-mexickou hranici. Díky sепětí zkorumpovaných vládních činitelů a členů dominantní strany PRI (*Partido Revolucionario Institucional*) s drogovými zločinci však nedosahovalo násilí ani zdaleka dnešních rozměrů.⁸⁵

Dohoda o volném obchodu mezi USA, Kanadou a Mexikem (NAFTA) byla jednou z hlavních priorit mexického prezidenta Carlose Salinase (1988-1994). Aby mohl odrážet útoky odpůrců smlouvy NAFTA na mexickou neschopnost účinně bojovat s pašeráctvím, zahájil Salinas proti kartelům mohutnou ofenzivu. Jejím hlavním výsledkem bylo uvěznění Felixe „*El Padrina*“ Gallarda, hlavy mocného kartelu z provincie Guadalajara. Salinas významně zapojil do boje s drogami armádu, která požívala větší důvěry než policejní složky. Navíc byl redukován i počet kritických článků s drogovou tematikou v Mexiku i USA.

⁸² George W. Grayson, *Mexico: Narco-Violence and a Failed State?* (New Brunswick: Transaction Publishers, 2011) s. 27-29.

⁸³ Luis Astorga, „Drug Trafficking in Mexico: A First General Assessment,“ *Management of Social Transformations – MOST*, Discussion Paper No. 36, 2001, s. 18-19. K dispozici 7. května 2012 na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001176/117644eo.pdf>

⁸⁴ Pojem kartel označuje v tomto kontextu hierarchicky uspořádanou zločineckou skupinu, která vydělává na pašování drog do zahraničí. Kartel je spíše slangový výraz používaný v médiích. Vychází původně z ekonomické terminologie, kdy se takto označují firmy, jež se domlouvají na koncové ceně určitého výrobku. Nicméně drogové kartely se na ceně pravděpodobně nedomlouvají.

Colleen W. Cook, „Mexico's Drug Cartels“ *Congressional Research Service*, 16. říjen 2007, s. 1.

⁸⁵ June S. Bittel, „Mexico's Drug Trafficking Organizations: Source and Scope of the Rising Violence“ *Congressional Research Service*, 7. ledna 2011, s. 4-5.

Pašování narkotik tak výrazně neovlivnilo debatu o ratifikaci smlouvy NAFTA, která v roce 1994 vešla v platnost.⁸⁶

V druhé polovině 90. let zasáhlo mexickou scénu několik korupčních skandálů souvisejících se spojením vlády, bank a představitelů drogových kartelů. Raúl Salinas, bratr bývalého prezidenta, byl odsouzen za spoluúčast na vraždě tajemníka strany PRI. Vyšetřovatelé pak mimo jiné zjistili, že Raúl vlastnil obrovské bohatství a měl ve švýcarských bankách uloženo více než sto milionů dolarů, jež pravděpodobně pocházely od drogových bossů. Generál José Gutiérrez Rebollo, vysoce postavený úředník vlády Ernesta Zedilla (1994-2000) a od roku 1996 šéf Národního institutu pro boj s drogami, přijímal úplatky od kartelu ze Ciudad Juárez, aby mu pomáhal v boji s kartelem z Tijuany. Když byl v roce 1997 odsouzen na 31 let, bylo to pro USA obrovské zklamání, protože si v minulosti DEA jeho rázné kroky vůči zločincům pochvalovala. Podobně šokující byla zjištění amerických agentů při operaci *Casablanca*. V roce 1998 pozatýkali Američané 167 finančníků a obvinili je spolu se třemi mexickými bankami z praní peněz pocházejících z organizovaného zločinu. Mexická vláda však o amerických agentech na svém území neměla tušení a celou operaci vnímala jako narušení suverenity státu. Neshody mezi USA a Mexikem v otázce sdílení informací byly vyřešeny dohodou z Brownsville, USA od roku 1998 musí o svých aktivitách vždy informovat mexické úřady.⁸⁷

V roce 2000 byl zvolen do čela Mexika poprvé kandidát opoziční strany PAN (*Partido Acción Nacional*) Vicente Fox. Nový pravicový prezident byl podporován z Washingtonu, protože deklaroval ochotu k většímu zapojení Mexika do protidrogových aktivit a byl nakloněn i kontroverznímu vydávání drogových zločinců do USA. Po skončení sedmdesátileté vlády PRI v Mexiku, tak ztratily kartely část politického krytí a začaly soupeřit o pozice v nové vládě. Masivní reorganizací policejních složek a dlouhodobým zapojením armády došlo k významnému nárůstu násilností.⁸⁸ Vládní agentury bojovaly se zločinci a kartely soupeřily o moc samy mezi sebou. Do hry se po roce 2000 dostala i otázka voleb. Obě hlavní strany jsou dodnes obviňovány, že jejich kampaně financují spřátelení drogoví bossové a někteří autoři naznačují, že povolební ataky na jednotlivé kartely bývají cíleny na ty, jež nespolupracovaly s vítězem.⁸⁹

⁸⁶ Krystof Kozák, *Facing Asymmetry: Bridging the Peripheral Gap in U.S.-Mexican Relations* (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010), s. 196-197.

⁸⁷ *Ibidem*, s. 198-203.

⁸⁸ Tomáš Kristlík, „Mexické drogové kartely: dynamika nadnárodního organizovaného zločinu“ (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2011), s. 55-56.

⁸⁹ Luis Astorga and David A. Shirk, *Drug Trafficking Organizations and Counter-Drug Strategies in the U.S.-Mexican Context*, Woodrow Wilson International Center for Scholars Mexico Institute, Working Paper Series on U.S.-Mexico

Po velmi těsném vítězství ve volbách 2006 zaujal nový prezident Felipe Calderón (PAN) ještě tvrdší postoj k organizovanému zločinu než jeho předchůdce. Calderón přijal za svou americkou represivní strategii a podstatně rozšířil spolupráci s USA. Do boje proti kartelům neváhal nasadit více než 50 000 vojáků a další tisíce příslušníků policejních složek. Masivní militarizace války s organizovaným zločinem přinesla Mexiku extrémní nárůst násilí, neboť se stoupajícím množstvím zatčených či zabitých mafiánů narůstají pro ostatní kartely příležitosti k ovládnutí oslabené části výnosného trhu. Dnešní násilí je z velké části také obrazem krvavých zápasů pašeráckých organizací o dominantní postavení na trhu s narkotiky.⁹⁰ Jestliže na konci vlády Vincente Foxe byla v důsledku drogového zločinu v Mexiku odhadována smrt 1500 lidí, v roce 2008 a 2009 už to bylo alarmujících 5000 respektive 6500 úmrtí. Rok 2010 ale přinesl tolik násilí jako předcházející dva roky dohromady.⁹¹ Mezi lednem až zářím 2011 pak atakoval počet obětí třináctitisícovou hranici. Celkově se odhaduje, že Calderónova represivní strategie přinesla smrt více než 47 000 lidem.⁹²

III.II. I. Role USA v mexickém boji s drogovým pašeráctvím

Pro Spojené státy a Mexiko představuje organizovaný drogový zločin společnou hrozbu. Z pohledu represivní strategie je v zájmu USA podporovat protidrogové úsilí mexické vlády, aby zabránily přísunu narkotik na americký trh. Mexiko je významným ekonomickým a bezpečnostním partnerem Washingtonu. Vláda jeho jižního souseda oslabovaná drogovým zločinem ohrožuje nejen velké ekonomické investice Američanů, ale také znesnadňuje kontrolu dva tisíce mil dlouhé hranice, přes kterou proudí tisíce legálních i ilegálních migrantů. USA zároveň sdílí spoluvinu za stav drogové války v Mexiku kvůli své vysoké poptávce po nelegálních drogách.

Za vlády PRI charakterizoval mexicko-americké vztahy v otázce drogové problematiky zejména tlak USA na co nejtvrďší postihy pro drogové pašeráky nebo lépe jejich vydávání k soudům do Spojených států. V únoru 1985 byl v Mexico City brutálně zavražděn úspěšný agent DEA Enrique Camarena. Jeho smrt nikdy nebyla vyřešena, ale americké úřady obviňovaly z podílu na vraždě mexické policejní složky. V roce 1990 unesli američtí agenti dva podezřelé z Camarenovy smrti do USA, což vyvolalo v mexické vládě (podobně jako později operace *Casablanca*) vlnu odporu proti narušování suverenity Mexika. O dva roky

Security Cooperation, duben 2010, s. 17.

⁹⁰ Grayston, „Mexico: Narco-Violence and a Failed State“, s. 97-111.

⁹¹ Beittel, „Mexico's Drug Trafficking Organizations“, s. 13-14.

⁹² „Q&A: Mexico's drug-related violence“, *BBC News*, 25. ledna 2012. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-10681249>

později americký soud uznal tuto praxi za zákonnou. Došlo nicméně k významnému ochlazení vzájemných vztahů.⁹³

Po korupčních skandálech a zveřejnění důkazů o nefunkčnosti mexické justice vyvrcholila nedůvěra mezi oběma sousedy sporem o certifikaci Mexika. Spojené státy se snažily prostřednictvím ekonomických sankcí hrozících v důsledku decertifikace tlačit na zefektivnění mexického boje proti největším pašerákům a korupci ve státní správě. Vláda v Mexico City vždy dokázala sankcím zabránit, když před každoročním březnovým rozhodováním zatkla některé nejhledanější osoby. Mexiko bylo hlasitým oponentem celého procesu a poukazovalo, že by samy USA měly být certifikovány kvůli své masivní spotřebě drog. Certifikační proces narušoval bilaterální vztahy obou zemí až do roku 2000, kdy se ujal vlády Vicente Fox.⁹⁴

George W. Bush navázal s Foxem mnohem silnější spolupráci. Oceňoval reorganizaci policejních složek i zvýšený počet osob vydaných ke stíhání v USA. Extradice osob byla přitom kritizována nejvyšším soudem Mexika a označována za protiústavní například proto, že Mexiko neuznává trest smrti. Mezi léty 2001–2006 se protidrogová pomoc USA pro Mexiko zčtyřnásobila na necelých 40 milionů dolarů, což byl však jen zlomek částky, kterou USA poskytovaly například Kolumbii. Rok 2008 Mexiku nepřinesl jen do té doby nevídaný nárůst násilí v důsledku Calderónovy protidrogové iniciativy, ale znamenal také obrovské navýšení finanční pomoci z USA v rámci takzvané Iniciativy z Méridy. Třiletý program pomoci pro Mexiko a státy Střední Ameriky má rozpočet 1,4 miliardy dolarů, přičemž dominantní podíl financí putuje do Mexika. Iniciativa z Méridy je zaměřena téměř výhradně na výcvik a vybavení mexických represivních složek a představuje každoročně zhruba 10 % mexických výdajů na protidrogové aktivity.⁹⁵

Barack Obama se snaží začlenit do stávající americké asistence Mexiku posilování tamějších institucí a pomoc komunitám zasaženým násilnostmi. Strategie USA se ale stále zaměřuje především na vojenskou podporu a dodávky zbraní a vybavení pro mexické ozbrojené složky. USA trénovaly a trénují mexické jednotky a poskytují jim informace z tajných akcí proti praní špinavých peněz či z kontroverzního používání bezpilotních špionážních letounů nad mexickým příhraničím. Naprostou většinu financí v rámci Iniciativy z Méridy spravuje ministerstvo zahraničí USA (především *Bureau of International Narcotics*

⁹³ Kozák, „Facing Asymetry“, s. 194.

⁹⁴ Grayson, „Mexico: Drug Violence and Failed State?“, s. 221-222. Konkrétněji o americkém uvažování nad certifikací Mexika: Larry Storrs, „Drug Certification of Mexico in 1999: Arguments For and Against Congressional Resolutions of Disapproval“ *Congressional Research Service*, 30. březen 1999.

⁹⁵ David A. Shirk, „Transnational Crime, U.S. Border Security, and the War on Drugs in Mexico“, *Report for House of Representatives Sub-Committee on Oversight, Investigations, and Management*, 31. březen 2011, str. 4.

and Law Enforcement Affairs), které nese hlavní odpovědnost za naplňování jejích cílů. Zodpovědnost za celkový úspěch operací a dodávek vybavení tak nemají jednotlivé silové složky a často dochází ke zpoždování různých programů, což vede dále ke kritice celého asistenčního programu. Ačkoli se spolupráce Spojených států s Mexikem významně zlepšila, často přetrvává tradiční nedůvěra mezi jednotlivými orgány obou států.⁹⁶

III.II. II. Důvody selhávání americké politiky v Mexiku

Americká politika v Mexiku selhává ve dvou hlavních ohledech, nedochází k významné redukci objemu drog putujících do USA a neúměrně eskaluje násilí na mexické půdě. Specifická sociální, politická a ekonomická situace Mexika klade nepřekonatelné překážky účinnému boji s výjimečně dobře organizovanými kartely. Klíčovým faktorem přitom stále zůstává vysoká poptávka po nelegálních drogách ve Spojených státech.

Nejvíce patrným nedostatkem americké strategie je fakt, že jednoduše nedokáže silovými prostředky zadržet přísun narkotik na americký trh.⁹⁷ Obchodní výměna s Mexikem po přijetí smlouvy NAFTA v roce 1994 několikanásobně vzrostla. Spojené státy masivně investují do nejmodernějšího vybavení pro zajištění bezpečnosti hranice. Od roku 1994 se počty personálu střežícího hranice (*Border Patrol*) zvýšil ze 4000 na 20 000 a celkové náklady na ostrahu jižní hranice v roce 2009 překročily částku 40 miliard dolarů, *Border Patrol* však dokáže zkontrolovat jen velmi nízké procento vozidel. Hodnota zadržovaných drog nepředstavuje pro organizovaný zločin více než 9 % ze zisků, když jim každoročně z amerického trhu plyne dle odhadů 6-7 miliard amerických dolarů. Drtivou většinu (98 %) zadržovaných drog přitom tvoří relativně nejméně nebezpečná marihuana, kterou lze díky lepším detekčním vlastnostem (zápach, objem) nalézt snadněji než například kokain.⁹⁸

Hlavními příčinami neúspěchu tvrdé strategie v Mexiku jsou především strukturální problémy mexické společnosti, ekonomiky a politiky. Současná bezpečnostní krize v Mexiku je výsledkem série ekonomických potíží od 70. let 20. století, které přinesly vedle růstu nezaměstnanosti především od konce 80. let rozvoj černé ekonomiky.⁹⁹ Krize pesa v polovině 90. let dále prohloubila ekonomické problémy obyvatel a přispěla k růstu nelegálních aktivit, včetně drogového zločinu. Podle odhadů je do „drogového průmyslu“ přímo či nepřímo zapojeno až 450 000 Mexičanů, z nichž značnou část tvoří mladí muži bez vzdělání či

⁹⁶ Grayson, „Mexico: Drug Violence and Failed State?“, s. 236-244.

⁹⁷ „National Drug Control Strategy 2011 Data Supplement“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, s. 71.

⁹⁸ Shirk, „Transnational Crime“ s. 4-5.

⁹⁹ Stablně tvoří nelegální ekonomika okolo 25 % mexického HDP. Jose Brambila Macias, „Modeling the Informal Economy in Mexico. A Structural Equation Approach“, *Munich Personal RePEc Archive*, 31. březen 2008, s. 11.

zaměstnání ve věku 18-35 let.¹⁰⁰ Obrovským problémem je korupce na všech úrovních státní správy. Nízká životní úroveň ve srovnání s vysokými zisky z prodeje drog vytváří ideální prostředí pro úplatkářství a oslabuje nejdůležitější demokratické instituce v zemi.

Soudní systém Mexika je vysoce neefektivní a oslabuje víru obyvatel ve spravedlnost a vládu práva. Podle průzkumů tři čtvrtiny trestných činů občané vůbec nenahlásí a ze zbývajících 25 % policie začne vyšetřovat jen necelou pětinu. Během vyšetřování jsou státní i federální policisté korumpováni a dochází k velkým zpožděním kvůli špatně vycvičeným a vybaveným detektivům. Pokud se však případ dostane před soud, zpravidla je obviněný odsouzen. Do vězení je ve finále posláno pouze asi 1-2 % pachatelů trestných činů spáchaných v Mexiku, z nichž velkou část tvoří odsouzení za drobnou majetkovou trestnou činnost. Menší zloději totiž na rozdíl od drogových bossů nemají prostředky na úplatky a účinnou právní ochranu. Přestože mexický parlament v roce 2008 přijal justiční reformu, která by měla situaci zlepšit, její realizace bude trvat až do roku 2016. Pravděpodobně tak k brzkému zlepšení poměrů v mexickém právním systému nedojde.¹⁰¹

Drogové kartely disponují obrovskými příjmy a dokáží ovládat lokální vlády podle principu úplatek nebo kulka (*plata o plomo* – stříbro nebo olovo). Tvrdost kartelů vzrostla zejména po roce 2006, kdy došlo k militarizaci boje s drogami v Mexiku. Bohaté zločinecké organizace dokázaly přetáhnout některé armádní jednotky na svou stranu a využívaly jejich informací a elitního výcviku k boji s vládou i konkurenčními kartely. *Los Zetas* byla skupina bývalých vojáků mexické armády, kteří si na konci 90. let najal kartel ze Zálivu, aby upevnil svou pozici na východě země. Díky bezprecedentní brutalitě a loajalitě svých členů trénovaných v USA se *Los Zetas* dostalo značné moci a po roce 2009 se osamostatnili jako nezávislý kartel. Do jejich repertoáru patří kromě pašování drog i obchod s lidmi, únosy nebo obchod se zbraněmi. Dnes ovládají *Los Zetas* zejména východ a jihovýchod Mexika, mají vazby na elitní armádní jednotky v Guatemale a jsou označováni jako jedna z největších hrozeb pro bezpečnost Mexika i USA. *Los Zetas* byli původně určeni pro boj s organizovaným zločinem, z elitních vojáků cvičených v Severní Karolíně se však paradoxně díky korupci a slabé vládě, která nedokáže finančně konkurovat kartelům, stala jedna z nejnebezpečnějších ozbrojených skupin na západní polokouli.¹⁰² Organizovaný zločin v Mexiku má hluboké kořeny a dosavadní vývoj dokazuje, že jej nelze zničit jednostrannými vojenskými nebo policejními zásahy.

¹⁰⁰ Shirk, „Transnational Crime“, s. 2.

¹⁰¹ David A. Shirk, „Criminal Justice Reform in Mexico: An Overview“, *Mexican Law Review* 3, č. 2 (leden-červen 2011), s. 191-198.

¹⁰² Grayson, „Mexico: Drug Violence and Failed State?“, s. 182-195.

Pro Mexiko lze však jen těžko hledat reálné politické alternativy. Stažením armády z ulic by Calderón riskoval dočasný návrat násilí v hlídaných oblastech, úplnou ztrátu kontroly nad některými částmi země a v neposlední řadě sankce od USA. Vyjednáváním s představiteli kartelů by prakticky přiznal porážku své politiky a zrovnoprávnil zločinecké struktury se státní správou, což je nepřijatelné nejen pro něj samotného, ale také pro značnou část politické reprezentace Mexika i USA. Možnost, že by se Spojené státy staly alespoň v pěstování nebo výrobě některých drog soběstačné díky legalizaci je prozatím nemyslitelná. Významný úbytek amerických konzumentů je také v nedohlednu.¹⁰³ Budoucnost Mexika tak bude pravděpodobně spojena s dalším násilím, pokud si nový prezident nevybere jednu z výše zmíněných kontroverzních možností.

III.II.III. Důsledky represivní ofenzívy pro Mexiko

Dopady Američany podporované militarizace boje s drogami na mexickém území mají především bezpečnostní charakter. Všechny kartely rozšířily své aktivity o únosy, obchod se zbraněmi nebo pašování lidí. Zostřili své praktiky a bojují se stejnou brutalitou s vládou i mezi sebou. Jelikož v Mexiku platí přísnější zákony pro držení zbraní, je jednodušší pašovat toto zboží z USA do Mexika. Ačkoli neexistují přesné statistiky, vládní zdroje uvádějí, že až 90 % zadržených zbraní má svůj původ v USA nebo bylo přes Spojené státy do Mexika propašováno. Zvýšená dostupnost zbraní v Mexiku pak dále přispívá ke zhoršování tamní bezpečnostní situace.¹⁰⁴

Vedle již zmíněné nedůvěry v demokratické instituce se projevuje i větší ochota občanů Mexika k vládě pevné ruky. Podle průzkumu veřejného mínění společnosti *Latinobarómetro* z roku 2010 pouze 47 % Mexičanů upřednostňuje demokracii před jinou formou státního zřízení, přičemž celých 44 % by bylo za určitých okolností pro vojenskou vládu.¹⁰⁵ Armáda dostává větší prostor v lokálních samosprávách, přestože její zvýšená přítomnost v ulicích, jako u všech ozbrojených konfliktů, přináší větší množství případů, kdy jsou porušována lidská práva. Jen mezi léty 2006-2008 bylo nahlášeno zhruba 500 případů porušování lidských práv armádními silami včetně zabití dětí, žádný voják však nebyl odsouzen. Zvýšená podpora armádě jen podtrhuje, jak moc je bezpečnostní situace v Mexiku pro tamní obyvatele vážná a že jsou do značné míry ochotni tvrdý kurz podporovat.¹⁰⁶

¹⁰³ Grayson, „Mexico: Narco Violence and a Failed State?“, s. 251-264.

¹⁰⁴ „Firearms Trafficking, U.S. Efforts to Combat Arms Trafficking to Mexico Face Planning and Coordination Challenges“, *United States Government Accountability Office*, červen 2009, s. 3.

¹⁰⁵ Juan D. Lindau, „The Drug War's Impact on Executive Power, Judicial Reform, and Federalism in Mexico“, *Political Science Quarterly* 126, č. 2 (léto 2011), s. 200.

¹⁰⁶ Grayson, „Mexico: Narco Violence and A Failed State?“, s. 152-162.

Policejní a armádní aktivity významně zasahují do státního rozpočtu Mexika. Přestože se země potýkala s fiskálními problémy v roce 2003 a poté opět kvůli finanční krizi v roce 2008, výdaje na armádu se od roku 2001 do roku 2009 téměř zdvojnásobily. Zvýšené náklady na silové resorty snižují objem investic do školství a infrastruktury, což neumožňuje rozvoj chudých částí země. V samotném Mexiku se navíc zvyšuje poptávka po drogách, která bude znamenat další vážnou výzvu pro nástupce Felipe Calderóna v prezidentském úřadě.¹⁰⁷

IV. Příčiny tvrdého postoje USA vůči drogám a možná řešení

Drogová problematika dnes již nezaujímá v americkém veřejném prostoru tak velkou roli jako v 70. a 80. letech dvacátého století. Narkotika nejsou tématem, o kterém by se významně debatovalo při prezidentských kampaních, ani nejsou přijímány přelomové právní úpravy, které by americkou politiku vůči drogám posouvaly blíže k represivnímu nebo preventivnímu přístupu. Terorismus a ekonomické otázky nahradily drogovou kriminalitu na čelních místech největších hrozeb pro americkou společnost.¹⁰⁸ Hlavní rysy stejně jako největší problémy represivní strategie však přetrvaly i po čtyřiceti letech. Proč Američané doposud nezměnili tvrdou taktiku vůči drogám, která poškozuje jejich společnost i postavení v Latinské Americe? Jaké alternativy se místo dosavadního přístupu nabízejí?

IV.I. Příčiny

Ačkoli drogy nebo s drogami spojený zločin stále představují pro většinu obyvatel USA vážný nebo velmi závažný problém, nevzbuzuje toto téma ani zdaleka takovou pozornost jako před dvaceti či třiceti lety. Válku s drogami považuje za úspěšnou pouze 8 % Američanů, zatímco 65 % z nich ji hodnotí jako selhání.¹⁰⁹ Dosavadní vývoj veřejného mínění naznačuje, že od konce 80. let došlo v americké společnosti k významným změnám v přístupu k drogové problematice. Výrazně se mění názor na marihuanu, podle některých výzkumů je pro její legalizaci již nadpoloviční počet obyvatel.¹¹⁰ Přestože legalizace marihuany v Kalifornii

¹⁰⁷ Kozák, „Facing Asymetry“, s. 209-211.

¹⁰⁸ „Federal Debt, Terrorism Considered Top Threats to U.S.“, oficiální stránky *Gallup, Inc.* K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.gallup.com/poll/139385/federal-debt-terrorism-considered-top-threats.aspx>

¹⁰⁹ „Americans Decry War on Drugs, Blame Mexico for Allowing Cartels to Grow“, *Angus Reid Public Opinion*, s. 3. K dispozici 7. května 2012 na:

http://www.angus-reid.com/wp-content/uploads/2010/07/2010.07.21_Drugs_USA.pdf

¹¹⁰ „Record-High 50 % of Americans Favor Legalizing Marijuana Use“, oficiální stránky *Gallup, Inc.* K dispozici 7. května 2012 na:

v roce 2010 neprošla referendem, když pro hlasovalo 45 % a proti 55 % voličů, výsledek je pro zastánce legalizace příznivější než v roce 1972, kdy bylo pro pouze 33 % hlasujících.¹¹¹ I když tomu v minulosti bylo naopak, americká populace dnes již zjevně nezastává stejně konzervativní stanoviska, jako její vláda.

Drogová problematika zůstává v USA navýsost politickým tématem. Argumenty při debatách v Kongresu, výborech či ve veřejných diskuzích zůstávají prakticky stejné. Tábory reformistů i prohibicionistů se přitom opírají o analýzy, které podporují právě jejich názory. Typickým příkladem je marihuana, jejíž léčebné či nebezpečné účinky jsou předmětem debat už přinejmenším pětatřicet let.

Stávající drogová legislativa v USA neprošla zásadní ideologickou obměnou od dob svého přijetí v 70. a 80. letech, kdy reagovala na zásadní společenské krize, především na nárůst kriminality a experimentování značné části populace s tehdy ještě neprobádanými, avšak zakázanými látkami. Generace politiků, která represivní strategii adoptovala, vyrůstala v období, kdy se o drogách dozvíдалa pravděpodobně především z filmů a příruček podobných těm, které produkoval Federální úřad pro boj s narkotiky vedený Harrym Anslingerem. Represivní legislativa 80. a 90. let pak byla výsledkem celkového ústupu liberálních hodnot z americké politiky, kdy i demokraté začali výrazně podporovat tvrdá opatření vůči drogovému zločinu.¹¹² Za posledních dvacet let se nenašla dostatečná politická síla, která by zásadním způsobem dokázala změnit stávající nefunkční strategii. Po konci vlády George W. Bushe, který svou kontroverzní politikou do značné míry přispěl k menší popularitě republikánských hodnot, jsme však svědky daleko liberálnějšího přístupu americké společnosti k dříve zcela negativně vnímaným otázkám. Nejenže dosahuje podpora legalizace marihuany historicky nejvyšších hodnot, více občanů podporuje například homosexuální svatby nebo zmenšení vlivu náboženství na politiku.¹¹³ Obamova administrativa zároveň výrazně zmírňuje protidrogovou rétoriku a uznává americkou poptávku po drogách jako jednu z hlavních příčin neuspokojivého stavu boje proti drogám na americkém kontinentě.¹¹⁴

<http://www.gallup.com/poll/150149/Record-High-Americans-Favor-Legalizing-Marijuana.aspx>

¹¹¹ „V Kalifornii se legálně marihuana hulit nebude“, *ČT24*, 3. listopadu 2011. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/106082-v-kalifornii-se-legalne-marihuana-hulit-nebude/>

¹¹² Eva Bertram et al, eds., *Drug War Politics: The Price of Denial* (Londýn: University of California Press, 1996), s. 134-150.

¹¹³ „Changing Attitudes on Gay Marriage“, oficiální stránky *Pew Research Centre*. K dispozici 7. května 2012 na: <http://features.pewforum.org/same-sex-marriage-attitudes/?src=prc-headline>

„More See "Too Much" Religious Talk by Politicians“, oficiální stránky *Pew Research Centre*. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.pewforum.org/Politics-and-Elections/more-see-too-much-religious-talk-by-politicians.aspx>

¹¹⁴ „Clinton admits US blame on drugs“, *BBC News*, 26. března 2009. K dispozici 7. května 2012 na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7963292.stm>

Barack Obama zaujal jednoznačně umírněnější drogovou politiku než jeho předchůdce, rozpočet ani přístup k zásadním tématům, jako je třeba legalizace marihuany pro léčebné účely, se ale nezměnil. Na financích z protidrogových fondů je zkrátka závislých příliš mnoho vlivných podnikatelských nebo státních lobby. Policejní protidrogová komanda, DEA, *Border Patrol*, armádní protidrogové týmy, výcviková střediska armády v USA i v zahraničí, značná část soukromé i veřejné vězeňské služby, ale také zbrojaři, kteří vyrábějí vrtulníky *Black Hawk* pro mexické vojsko nebo pouze profitují na vývozu samopalů typu AK-47 či M4 *Carbine* přes Rio Grande. Tyto soukromé či vládní zájmové skupiny dokáží stále využívat předsudků vůči drogám mezi politiky¹¹⁵ i jisté atraktivnosti tvrdých a jednoduchých řešení pro velkou část americké populace. S ústupem důležitosti drog jako celospolečenského problému v USA totiž nezmizela hluboce zakořeněná nedůvěra vůči sociálně vyloučeným vrstvám společnosti – typicky vůči obyvatelům afroamerického původu z chudých čtvrtí amerických velkoměst, kteří, vzhledem ke skladbě uživatelů narkotik podle barvy pleti, tvoří nepřiměřeně velké procento uvězněných za drogovou činnost.¹¹⁶

Složitost legislativního procesu nahrává těm, kteří mají zájem na tříštění diskuze. Každý pokus o změnu strategie naráží na fundamentální argumenty o ohrožování amerických hodnot nebo vyslání „špatné zprávy americkým dětem“ v případě legalizace marihuany. Zastávat reformní stanoviska je proto daleko složitější, než volat po tvrdých a rázných opatřeních. Rick Perry, současný a zároveň nejdéle sloužící guvernér v historii Texasu a jeden z republikánských kandidátů na post amerického prezidenta v roce 2012, například otevřeně podporoval americkou invazi do Mexika s cílem skoncovat s drogovým zločinem.¹¹⁷ Podobně populistické výroky dokreslují fatální fragmentaci politické debaty o drogách v USA.

IV.II. Možnosti změny

Názory na řešení stávající neuspokojivé situace se dramaticky liší. Prohibicionisté, kteří mají na americkou drogovou politiku největší vliv, vycházejí z předpokladu, že stát by měl chránit člověka před nebezpečím narkotik, i kdyby si škody na svém těle způsoboval sám. Tvrdá legislativa má odrazovat občany od užívání drog, jehož důsledky by ohrožovaly i zbytek společnosti. V opozici k prohibicionistům stojí reformisté. Ti přistupují ke zneužívání drog

¹¹⁵ Například: Drogy jako takové jsou zlo, marihuana je vstupní branou k závislosti na tvrdých drogách, legalizace držení a pěstování marihuany by znamenala povolení nezákonné činnosti – proč tedy nezlegalizovat znásilnění? a podobně. Podrobněji: Gray, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 142-148.

¹¹⁶ Jacob. G. Hornberger, „Racism and the Drug War“, *The Future of Freedom Foundation*, 10. březen 2003. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.fff.org/comment/com0303e.asp>

¹¹⁷ Catherine E. Shoichet a Rey Rodriguez, „Perry's suggestion to send U.S. troops south riles Mexican officials“, *CNN*, 4. říjen 2011. K dispozici 7. května 2012 na: <http://edition.cnn.com/2011/10/03/politics/mexico-us-troops/index.html>

z pohledu veřejné zdravotní péče, omezení negativních dopadů pro společnost, z utilitárního nebo libertariánského hlediska.

Pohled na zneužívání drog jako zdravotní problém často podporují lékaři, snaží se proto jednat se závislými jako pacienty a maximálně redukovat nebezpečí pro jedince spojená s HIV nebo žloutenkou. Podobné názory zaujímají stoupenci přístupu, který se snaží minimalizovat důsledky pro společnost, jež plynou z rizikového užívání drog. Kupříkladu oponují masivnímu věznění konzumentů a naopak jsou pro rozvoj programů na výměnu injekčních stříkaček. Utilitaristé berou v potaz sociální a ekonomické náklady a zisky přijatých protidrogových opatření. A konečně libertariáni podporují drogovou politiku postavenou na nedotknutelné svobodě člověka a víře v jeho správná rozhodnutí. Zásah vlády je pro ně nezbytný pouze v případech, že chování jednotlivce ohrožuje ostatní.

Ačkoli existují mezi jednotlivými reformními přístupy vážné rozdíly, shodují se v několika zásadních oblastech:

1. USA by měly opustit politiku nulové tolerance vůči nelegálním látkám.
2. Dekriminalizovat uživatele drog.
3. Podpořit maximální osvětu a vzdělávání postavené na nezaujatých faktech.
4. Bojovat proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

První bod je naprosto klíčový, bez odmítnutí politiky nulové tolerance vůči drogám nelze přistoupit k dalším reformním opatřením. Politici musí přijmout fakt, že drogy byly a jsou součástí života Američanů a že žádným způsobem nelze dosáhnout společnosti bez drogově závislých. Zneužívání narkotik se ani po čtyřiceti letech války s drogami podstatně nezmenšilo. Drogovou minulost mají sportovci, herci, zpěváci, ale také politici. Marion Barry, čtyřikrát zvolený starosta Washingtonu, D.C., byl několikrát obviněn za drogovou trestnou činnost a v roce 1990 jej FBI nafilmovala, když v hotelu Vista kouřil *crack*. Po šestiměsíčním trestu odnětí svobody se do primátorského úřadu vrátil znova v letech 1995-1999 a přes další obvinění je dodnes zvoleným zastupitelem Washingtonu, D.C.¹¹⁸ Bývalý guvernér Nového Mexika Gary Johnson, bojovník za legalizaci držení drog, se přiznal, že v minulosti kouřil marihuanu i zkusil kokain.¹¹⁹ Terčem posměchu se stalo prohlášení prezidenta Clintona o své zkušenosti s marihuanou, když připustil, že ji zkoušel, ale kouř se mu nedostal do plic. Bývalý prezident George W. Bush otevřeně hovořil o své alkoholové

¹¹⁸ „Marion S. Barry Jr.“, *The New York Times*, 2. března 2010. K dispozici 7. května 2012 na: http://topics.nytimes.com/topics/reference/timestopics/people/b/marion_s_jr_barry/index.html

¹¹⁹ Grey, „Why Our Drug Laws Have Failed“, s. 170.

závislosti a pochybnosti panují kolem jeho zkušeností s kokainem.¹²⁰ Drogy zasahují do života obrovského množství lidí bez ohledu na původ nebo společenské postavení, válka s drogami v USA je tak ve svém důsledku válka s obyvateli vlastní země.

Dekriminalizace uživatelů neznamena legalizaci drog. Přestože povolení držení malého množství nelegálních narkotik může být užitečným nástrojem (sníží množství drobných případů a policisté se mohou zaměřit na závažnější delikty), proměnou by měl projít především pohled na uživatele. Člověk, který užívá drogy, nesmí být automaticky považován za zločince. Naproti tomu by mu měla být poskytnuta adekvátní psychologická či ambulantní pomoc. Klinická péče je mnohem méně finančně náročná než věznění a navíc nezpůsobuje tak dramatický zásah do lidského života jako pobyt za mřížemi. Jestliže nebudou drobní uživatelé postaveni mimo zákon, existuje mnohem větší prostor pro kontrolu nelegálního trhu například prostřednictvím programů výměny jehel. Uživatelé, kteří jsou do podobných aktivit zapojeni a zůstávají v kontaktu s vyškolenými odborníky, častěji hledají pomoc v protidrogových zařízeních a rizikovost jejich chování se snižuje.¹²¹

Nejefektivnější kontrola drogového trhu by vyžadovala distribuci narkotik samotným státem ve specializovaných centrech a to pouze registrovaným a dále sledovaným uživatelům. Jelikož výroba narkotik je extrémně levná, prodával by se kokain či heroin pod tržní cenou, čímž by se snížily zisky zločineckých organizací. Pod kontrolou by byla nejen kvalita drog, ale i část těžce závislých uživatelů. Myšlenka, že by se Spojené státy staly největším dealerem drog na světě, je však přinejmenším nepředstavitelná a riziko zneužívání podobných programů by bylo značné. Méně kontroverzní by byla distribuce marihuany. Nizozemské *coffee shopy* již na podobném principu pracují. Přestože se tam konopí a hašiš prodávají za komerčním účelem, má nizozemská vláda trh s marihuanou pod relativní kontrolou a dokáže jej jistým způsobem regulovat.

Jakýkoli pokus o reformu se nemůže obejít beze změny systému vzdělávání a drogové osvěty. Mnoho se změnilo od 80. a 90. let, kdy protidrogovým kampaním dominoval slogan „*Just Say No*“ (Prostě řekni ne) podporovaný Nancy Reaganovou, manželkou prezidenta Ronalda Reagana. Kampaň „*Just Say No*“ používala často zavádějící informace a sloužila v mnohém jako propagace konzervativních hodnot, když se ono „ne“ rozšířilo třeba i na předmanželský sex. Démonizace efektů narkotik a snaha zcela odradit mladou generaci od experimentů s narkotiky však nepřinesla vytoužené snížení jejich konzumace. Mýty

¹²⁰ David D. Kirkpatrick, „In Secretly Taped Conversations, Glimpses of the Future President“, *The New York Times*, 20. února 2005. K dispozici 7. května 2012 na:

http://www.nytimes.com/2005/02/20/politics/20talk.html?_r=1

¹²¹ Bertram, „Drug War Politics“, s. 212-219

o marihuaně jako bráně k tvrdým drogám nebo o změnách mozku v důsledku jejího kouření jsou už pravděpodobně minulostí, *National Institute on Drug Addicton* (NIDA) ani *Partnership for Drug Free America* podobné informace nešíří. Na druhé straně však *Drug Free America Foundation* ve svých materiálech stále tíhne k demonizaci konopí, když spojuje jeho účinky se sebevražednými tendencemi nebo nebezpečným sexuálním chováním.¹²² Reformní přístup ke vzdělávání by měl naproti tomu uznat, že zastrašovací kampaně nelze předejít drogovým experimentům u mladistvých. Místo toho by měl být mnohem větší důraz kladen na osvětu v oblasti minimalizace nepříznivých jevů, jako kombinování alkoholu a drog, nebezpečí předávkování nebo řízení pod vlivem návykových látek. Větší prostor by měl připadnout diskusi a konfrontaci studentů se skutečnými osudy lidí závislých na droze. Nezbytné je také aktivní zapojení rodičů do výuky.

Z širšího hlediska by měly Spojené státy více investovat do boje se sociálnímu prostředím, které způsobuje patologické společenské jevy. Nerovnoměrnost příjmů ve Spojených státech je po Mexiku a Turecku největší ze všech zemí OECD a od roku 2000 rapidně roste. Příjem nejchudších 10 % domácností je o 20 % nižší než je průměr OECD. Sociální benefity tvoří v průměru jen 9 % příjmu domácností, zatímco průměr OECD je 22 %.¹²³ Boj s chudobou, posílení sociální mobility a vzdělání by měly směřovat do vyloučených lokalit, které slouží jako zdroj negativních sociálních jevů včetně zneužívání drog. Ve státech produkujících narkotika by USA měly podporovat ekonomický růst a efektivní rozvojové programy zaměřené na vzdělání. Nezbytné je v tomto ohledu také odstranit ekonomické bariéry a podpořit soukromé investice do tamních ekonomik s cílem vytváření pracovních míst.¹²⁴

¹²² „MARIJUANA: What Is The Truth?“ *Drug Free America Foundation, Inc.* K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.dfaf.org/sites/dfaf.org/files/MARIJUANA%20What%20Is%20The%20Truth.pdf>

¹²³ „Growing Unequal?: Income Distribution and Poverty in OECD Countries - Country Note: United States“, *Organisation for Economic Co-operation and Development*, 2008. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.oecd.org/dataoecd/47/2/41528678.pdf>

¹²⁴ David A. Shirk, „The Drug War in Mexico: Confronting a Shared Threat“, *Council on Foreign Relations* (Special Report No. 60, březen 2011), s. 21-26.

Závěr

Válka s drogami, jež se stala nedílnou součástí americké domácí i zahraniční politiky, nepřiblížila Spojené státy ani po čtyřiceti letech od svého vyhlášení k deklarovanému cíli – prostřednictvím represivních opatření a zákonů zvýšit cenu omamných látek na trhu a tím snížit jejich dostupnost a počet konzumentů. Na domácím poli narazila represe na své limity a významně poškozuje americkou společnost. Díky represivnímu přístupu mnoha zákonodárců se nedostává dostatečné nebo vůbec žádné federální podpory léčebným zařízením či programům výměny injekčních stříkaček. S masivním zapojením bezpečnostního aparátu přibývá případů, kdy je porušován čtvrtý dodatek americké Ústavy. Tvrdé zákony činí z nenásilných konzumentů narkotik zločince, čímž způsobují mnoho problémů nejen vězeňském systému USA, ale především psychice a sociálnímu postavení uvězněných. Prohibice pak činí z drog extrémně výhodný byznys, když udržuje nekontrolovatelné zisky pro pašeráky, dealery a drogové bossy. V neposlední řadě tvrdý přístup společně s vysokou poptávkou eskaluje násilí nejen na ulicích amerických měst, ale i v zahraničí.

Represivní režim protidrogových aktivit USA na mezinárodním poli dramaticky selhává především v oblasti zadržování přísunu narkotik na americký trh. Masivní poptávka po drogách v USA je bez problémů uspokojována a cena drog se pro koncové uživatele drží stále nízko. Programy ekonomického rozvoje a ničení drogových polí naráží ve zdrojových státech na neochotu občanů a neefektivitu místních vlád, které jsou sužovány všudypřítomnou korupcí a rostoucím násilím. Na příkladu Mexika lze pak jasně vysledovat omezený efekt represivní politiky ve zdrojových nebo tranzitních zemích, kde obrovské zisky z prodeje narkotik v USA umožňují drogovým kartelům vést dlouhodobý ozbrojený boj s centrální vládou a podkopávat soudní a politické základy demokratického státu.

Na otázku, proč přes veškeré důkazy o nefunkčnosti represivní taktiky nedošlo k její podstatné proměně, neexistuje jednoduchá odpověď. Současnou podobu drogové politiky v USA drží při životě kombinace ekonomických zájmů, historických stereotypů a paradoxně zmenšeného zájmu veřejnosti o problematiku nelegálních drog. Předně stojí za represivním režimem mohutný byrokratický a silový aparát, který by se zásadní změnou strategie přišel o své opodstatnění. Armáda a zbrojní průmysl by byli kráceni o část svých příjmů a navíc by pravděpodobně hrozil krátkodobý nárůst nezaměstnanosti, jelikož by došlo k redukci pracovních míst ve vězeňství, policejních složkách, armádním sboru či ve zbrojařských podnicích. V současnosti platná východiska americké administrativy mají dlouhou historii

a jsou produktem období ústupu liberálních hodnot od 70. let dvacátého století. Hluboce zakořeněné, ale nedosažitelné ideály o Americe bez drog jsou stále přítomny v diskuzích nad reformou represivního režimu a přispívají k fragmentaci debaty na v celkovém pohledu marginální otázky. S ústupem důležitosti drogové problematiky pro americkou veřejnost se možnost pro systémovou změnu represivní politiky ještě více zmenšuje. Publicitě se ve velkém měřítku dostane jen nejvíce šokujícím informacím o spotřebě narkotik, objemu zadržovaných zásilek či počtu mrtvých v Mexiku, což přispívá k širší podpoře jednoduchých a rázných řešení proti uživatelům, drogovým kartelům nebo zahraničním vládám.

S příchodem Baracka Obamy do prezidentského úřadu se zřetelně zmírnila rétorika v otázce nelegálních narkotik a spojení válka s drogami od stávajícího prezidenta uslyšíme jen zřídka. Jestliže lze dnes zaznamenat posun v jiných kontroverzních otázkách, jako je legalizace homosexuálního sňatku, je možné, že s příchodem nové generace amerických politiků dojde v budoucnosti k odklonu od nefunkční represivní strategie směrem k vyváženější a realističtější kombinaci preventivní a represivní politiky a ukončí se nesmyslné plýtvání lidskými životy ve Spojených státech i zdrojových a tranzitních zemích.

Summary

Throughout forty years of the War on Drugs the United States failed in achieving desired goals, both at home and abroad. The price of narcotics has not risen and we cannot observe significant reduction of total consumption either. In the U.S., the repressive approach of the anti-drug strategy has reached its limits and become a serious threat to American society. There is a significant lack of governmental support for harm-reduction measures, such as syringe-exchange programs. Moreover, the repressive approach causes huge problems to U.S. penitentiary system due the criminalization of nonviolent consumers. Narcotics prohibition accompanied with endless demand in the United States enables high profits for dealers, traffickers and drug kingpins, too.

Abroad, the U.S. counter-drug strategy faces substantial difficulties, which make the narcotics interdiction and eradication almost impossible. The hardline strategy and U.S. supported militarization of counter-drug campaigns impose on drug producing and drug transit countries unbearable commitments as the U.S. demand for drugs persists. In case of Mexico, the high profits from drug trafficking to the U.S. pave the road for raising power of drug cartels and enable them to fighting against central government. Raising numbers of drug related deaths and weakening of mexican democracy are the results of this approach.

There are many explanations why the U.S. government has never changed its drug policy fundamentally. Behind the repressive approach stands huge „narco-enforcement complex“ that covers interests of many governmtal agencies, U.S. army and armament companies. U.S. War on Drugs has long history and is deeply rooted in American public policy. The ideas of drug free America are still present within public and political debates. However, the Obama administration has reduced its drug war rhetoric and finally recognized the importance of drug demand in the U.S. in respect to solving the narcotics problem in Americas. Furthermore, there is historical support for marijuana legalization in the U.S. and American public shows some significant changes towards some controversial political issues involved gay marriage. This could also lead to some partial revision of the United States drug policy in the future.

Použitá literatura

Primární zdroje

Čtvrtý dodatek americké Ústavy k dispozici 22. dubna 2012 na:

http://www.law.cornell.edu/constitution/fourth_amendment

Proslov Ronalda Reagana z 28. září 1981, „Remarks in New Orleans, Louisiana, at the Annual Meeting of the International Association of Chiefs of Police“. K dispozici 4. dubna 2012 na: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=44300#axzz1p0bR21WN>

Interview s Richardem Nixonem. „Richard Nixon War on Drugs 1972“ webová stránka *You Tube*. K dispozici 22. března 2012 na: <http://www.youtube.com/watch?v=bsrxpVUKUK0>

Knihy

Eva Bertram et al, eds., *Drug War Politics: The Price of Denial* (Londýn: University of California Press, 1996), 347 s.

Ted Galen Carpenter, *Bad Neighbour Policy: Washington's Futile War on Drugs in Latin America* (New York: Palgrave Macmillan, 2003), 282 s.

Guy B. Faguet, *Pain Control and Drug Policy: A Time for Change* (Santa Barbara: ABC-CLIO, 2010), 238 s.

James P. Gray, *Why Our Drug Laws Have Failed and What We Can Do About It* (Philadelphia: Temple University Press 2001), 272 s.

George W. Grayson, *Mexico: Narco-Violence and a Failed State?* (New Brunswick: Transaction Publishers, 2011), 339 s.

Krystof Kozák, *Facing Asymmetry: Bridging the Peripheral Gap in U.S.-Mexican Relations* (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2010), 274 s.

Jimmie L. Reeves a Richard Campbell, *Cracked Coverage: Television News, the Anti-Cocaine Crusade, and the Reagan Legacy* (Durham: Duke University Press, 1994), 330 s.

Matthew Robinson a Renee Scherlen, eds., *Lies, Damned Lies and Drug War Statistics* (Albany: State University of New York Press, 2007), 268 s.

Odborné články

Luis Astorga, „Drug Trafficking in Mexico: A First General Assessment,“ *Management of Social Transformations – MOST*, Discussion Paper No. 36, 2001, 33 s. K dispozici 7. května 2012 na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001176/117644eo.pdf>

Luis Astorga and David A. Shirk, „Drug Trafficking Organizations and Counter-Drug Strategies in the U.S.-Mexican Context“, *Woodrow Wilson International Center for Scholars Mexico Institute*, Working Paper Series on U.S.-Mexico Security Cooperation, duben 2010, 48 s.

Jose Brambila Macias, „Modeling the Informal Economy in Mexico. A Structural Equation Approach“, *Munich Personal RePEc Archive*, 31. březen 2008, 21 s.

Johnatan P. Caulkins et al., eds. „How goes the War on Drugs? An Assessment of U.S. Drug Problem and Policy“, *RAND Corporation*, 2005, 61 s. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.rand.org/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP121.pdf

Jacob. G. Hornberger, „Racism and the Drug War“, *The Future of Freedom Foundation*, 10. března 2003. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.fff.org/comment/com0303e.asp>

Kryštof Kozák, „Sérií vítězství k porážce? Asymetrický boj proti drogám v Mexiku a USA“, *Acta Universitatis Carolinae. Studia Territorialia* 9, č. 1 (2009), 37-63.

Juan D. Lindau, „The Drug War's Impact on Executive Power, Judicial Reform, and Federalism in Mexico“, *Political Science Quarterly* 126, č. 2 (léto 2011), s. 177-200.

Rehavi, M. Marit a Starr, Sonja B., „Racial Disparity in Federal Criminal Charging and It's Sentencing Consequences“ (Law and Economics Research Paper, University of Michigan, 2012), 59 s.

Marc Mauer a Ryan S. King, „A 25-Year Quagmire: The War on Drugs and Its Impact on American Society“ zpráva z *The Sentencing Project* (září 2007), 33 s. K dispozici 21. dubna 2012 na: http://www.sentencingproject.org/doc/publications/dp_25yearquagmire.pdf

Katherine McLean, „The biopolitics of needle exchange in the United States“, *Critical Public Health* 21, č. 1 (březen 2011), 71-79.

Lisa D. Moore a Amy Elkavich, „Who's Using and Who's Doing Time: Incarceration, the War on Drugs and Public Health“, *American Journal of Public Health* 98, č. 5 (květen 2008), 782-786.

David A. Shirk, „Criminal Justice Reform in Mexico: An Overview“, *Mexican Law Review* 3, č. 2 (leden-červen 2011), s. 189-228.

David A. Shirk, „The Drug War in Mexico: Confronting a Shared Threat“, *Council on Foreign Relations* (Special Report No. 60, březen 2011), 43 s.

David A. Shirk, „Transnational Crime, U.S. Border Security, and the War on Drugs in Mexico“, *Report for House of Representatives Sub-Committee on Oversight, Investigations, and Management*, 31. březen 2011, 12 s.

Články v médiích

Michelle Alexander, „Obama's Drug War“, *The Nation* 27. prosinec 2010, 25-27.

David D. Kirkpatrick, „In Secretly Taped Conversations, Glimpses of the Future President“, *The New York Times*, 20. února 2005. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.nytimes.com/2005/02/20/politics/20talk.html?_r=1

Catherine E. Shoichet a Rey Rodriguez, „Perry's suggestion to send U.S. troops south riles Mexican officials“, *CNN*, 4. říjen 2011. K dispozici 7. května 2012 na: <http://edition.cnn.com/2011/10/03/politics/mexico-us-troops/index.html>

Jennifer Warner, „U.S. Leads The World In Illegal Drug Use“, *CBS News*. K dispozici 3. dubna 2012 na:

<http://www.cbsnews.com/stories/2008/07/01/health/webmd/main4222322.shtml>

„Clinton admits US blame on drugs“, *BBC News*, 26. března 2009. K dispozici 7. května 2012 na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7963292.stm>

„Marion S. Barry Jr.“, *The New York Times*, 2. března 2010. K dispozici 7. května 2012 na: http://topics.nytimes.com/topics/reference/timestopics/people/b/marion_s_jr_barry/index.html

„Noriega se vrací do Panamy z vězení do vězení“, *ČT24*, 11. prosince 2011. K dispozici 22. března 2012 na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156538-noriega-se-vraci-do-panamy-z-vezeni-do-vezeni/>

„Q&A: Mexico's drug-related violence“, *BBC News*, 25. ledna 2012. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-10681249>

„Waving, not drowning“ *The Economist*, 1. května 2008. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.economist.com/node/11294435>

Průzkumy veřejného mínění

„Americans Decry War on Drugs, Blame Mexico for Allowing Cartels to Grow“, *Angus Reid Public Opinion*. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.angus-reid.com/wp-content/uploads/2010/07/2010.07.21_Drugs_USA.pdf

„Federal Debt, Terrorism Considered Top Threats to U.S.“, oficiální stránky *Gallup, Inc.* K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.gallup.com/poll/139385/federal-debt-terrorism-considered-top-threats.aspx>

„Changing Attitudes on Gay Marriage“, oficiální stránky *Pew Research Centre*. K dispozici 7. května 2012 na: <http://features.pewforum.org/same-sex-marriage-attitudes/?src=pre-headline>

„More See "Too Much" Religious Talk by Politicians“, oficiální stránky *Pew Research Centre*. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.pewforum.org/Politics-and-Elections/more-see-too-much-religious-talk-by-politicians.aspx>

„Record-High 50 % of Americans Favor Legalizing Marijuana Use“, oficiální stránky *Gallup, Inc.* K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.gallup.com/poll/150149/Record-High-Americans-Favor-Legalizing-Marijuana.aspx>

Bakalářské a diplomové práce

Tomáš Kristlík, „Mexické drogové kartely: dynamika nadnárodního organizovaného zločinu“ (Diplomová práce, Univerzita Karlova, 2011), 74 s.

Anna Kunová, „Plan Colombia: Příčiny neúspěchu americké protidrogové politiky v Kolumbii v letech 2000-2006“ (Bakalářská práce; Univerzita Karlova; Praha 2010), 32 s.

Dokumenty americké vlády

„Arrest in the United States, 1980-2009“, *U.S. Department of Justice Bureau of Justice Statistics*.

„Drugs, Brains and Behavior: The Science of Addiction“, *National Institute on Drug Abuse*, 36 s.

„DEA Staffing & Budget“, *Drug Enforcement Administration*. K dispozici 4. dubna 2012 na: <http://www.justice.gov/dea/agency/staffing.htm>

„Federal Funding Ban on Needle Exchange Programs“, *Office of National Drug Control Policy*, 5. ledna 2012. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.whitehouse.gov/blog/2012/01/05/federal-funding-ban-needle-exchange-programs>

„International Narcotic Control Strategy Report 2012: Volume I Drug and Chemical Control“, *United States Department of State*

„National Drug Control Strategy: Progress in the War on Drugs 1989-1993“, *The White House Office of National Drug Control Policy*, leden 1993 „National Drug Control Strategy 2011 Data Supplement“, *The White House Office of National Drug Control Policy*

„National Drug Control Strategy 1994“, *The White House Office of National Drug Control Policy*.

„National Drug Control Strategy 2000“, *The White House Office of National Drug Control Policy*.

„National Drug Control Strategy 2009“, *The White House Office of National Drug Control Policy*.

„National Drug Control Strategy 2010“, *The White House Office of National Drug Control Policy*.

„National Drug Control Strategy 2011 Data Supplement“, *Office of National Drug Control Policy*.

„National Security Decision Directive 221“ *The White House*, 8. duben 1986. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-221.htm>

„Major Operations“, oficiální stránky *Drug Enforcement Administration*. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.justice.gov/dea/images_major_operations.html#xcellerator

„Presidential Memorandum--Major Illicit Drug Transit“, *The White House Office of the Press Secretary*, září 2011. K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/09/15/presidential-memorandum-major-illicit-drug-transit>

„Results from National Drug Survey on Drug Use and Health: Volume I. Summary of National Findings“ *Substance Abuse and Mental Health Services Administration*. K dispozici 21. dubna 2012 na: <http://www.samhsa.gov/data/2k9/2k9Resultsweb/web/2k9results.htm#2.7>

„United States-Mexico Security Partnership: Progress and Impact“ oficiální stránky *Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs*. K dispozici 7. května 2012 na: http://www.justice.gov/dea/2010_successes.html

Analýzy výzkumných pracovišť americké vlády

June S. Bittel, „Mexico’s Drug Trafficking Organizations: Source and Scope of the Rising Violence“ *Congressional Research Service*, 7. ledna 2011, 30 s.

Colleen W. Cook, „Mexico's Drug Cartels“, *Congressional Research Service*, 16. říjen 2007, 20 s.

Celinda Franco, „Drug Courts: Background, Effectiveness, and Policy Issues for Congress“, *Congressional Research Service*, říjen 2010, 33 s.

Clare Ribando Seelke, Liana Sun Wyler a June S. Beittel, „Latin America and the Caribbean: Illicit Drug Trafficking and U.S. Counterdrug Programs“, *Congressional Research Service*, 30. březen 2010, 38 s.

Larry Storrs, „Drug Certification of Mexico in 1999: Arguments For and Against Congressional Resolutions of Disapproval“ *Congressional Research Service*, 30. březen 1999, 6 s.

Connie Veillette, „Andean Counterdrug Initiative (ACI) and Related Funding Programs: FY2006 Assistance“ *Congressional Research Service* (leden 2006), 28 s.

„Firearms Trafficking, U.S. Efforts to Combat Arms Trafficking to Mexico Face Planning and Coordination Challenges“, *United States Government Accountability Office*, červen 2009, 77 s.

Dokumenty nezávislých organizací

„MARIJUANA: What Is The Truth?“ *Drug Free America Foundation, Inc.* K dispozici 7. května 2012 na:

<http://www.dfaf.org/sites/dfaf.org/files/MARIJUANA%20What%20Is%20The%20Truth.pdf>

„Drugs and Democracy: Toward a paradigm Shift“, *Latin American Commission on Drugs and Democracy*, 12 s. K dispozici 7. května 2012 na:

http://www.drogasedemocracia.org/Arquivos/declaracao_ingles_site.pdf

Growing Unequal?: Income Distribution and Poverty in OECD Countries - Country Note: United States“, *Organisation for Economic Co-operation and Development*, 2008.

K dispozici 7. května 2012 na: <http://www.oecd.org/dataoecd/47/2/41528678.pdf>

„Afghanistan Opium Survey 2007 Executive Summary“, *United Nations Office on Drugs and Crime*.

„Entire world - Prison Population Rates per 100,000 of the national population“, *International Centre for Prison Studies*. K dispozici 7. dubna 2012 na:

http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wp_b_stats.php?area=all&category=wb_poprate

Internetové stránky

Robert Johnston, „Data on Mexican drug war violence“, K dispozici 3. dubna 2012 na: <http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/mexicodrugwar.html>

„History on Naltrexon“, K dispozici 18. dubna 2012 z:

<http://www.lowdosenaltrexone.org/gazorpa/History.html>

„Race and Prison“, *Drug War Facts*. K dispozici 21. dubna 2012 na:

<http://www.drugwarfacts.org/cms/node/64>

Údaje charitativní organizace AVERT. K dispozici 21. dubna 2012 na: <http://www.avert.org/>